Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ενας λαός ὑψώνεται ἅμα δείξη πόσ δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'. ✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 8 ΤΟΥ ΝΟΕΒΡΗ 1909 ✱ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✱ ΑΡΙΘΜΟΣ 365

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Δραματική παραγωγή (τέλος).
ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Στὸ παιδί μου-Ἡ φωνή του.
ΘΕΑΤΡΟΦΙΛΟΣ. Θεατρικὲς πινακίδες.
Ζ. ΛΕΦΑΚΗΣ. Τραγούδια τῆς Σαμοθράκης.
ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Γιὰ τῶν τρανῶν τὰ λόγια.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχὲς (συνέχεια).
ΨΥΧΑΡΗΣ. Ψυχολογικὲς σημειωσοῦλες.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ--ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ

Ἕνα καινούριο ῥομάντζο.—Ἡ νιότη καὶ οἱ νέοι.—Ὁ θυμός.—Ὁ Ἀστεριάδης.

Ἔχουμε μιὰ σειρά, μιὰ μικρὴ σειρὰ *Γλωσσικὲς σημειωσοῦλες*(1). Ἂς δοκιμάσουμε τώρα κι ἄλλη μιὰ σειρὰ *Ψυχολογικές*.

Ἀφτὴ ἐδῶ εἶναι μισὸ ψυχολογική, μισὸ φιλολογική. Δημοσιέβει ὁ *Νουμᾶς* ἕνα πολὺ περίεργο, πολὺ νόστιμο δήγημα, ποὺ ὁ πατέρας του μοῦ εἶναι ἄγνωστος, τὶς *Σπασμένες ψυχὲς* τοῦ Πέτρου Ψηλορείτη (κ. Νουμά, τοὺς ἀρ. 355—358, κ' ἔχει ἀκόμα συνέχεια).

Ὁ Νουμᾶς, στὸν ἀριθμό του 354 (σ. 8, στ. 2), μᾶς μαθαίνει πὼς ὁ Πέτρος Ψηλορείτης εἶναι «καινούριο ψευτόνομα τοῦ Κάρμα Νιράμῆ». Ἀφοῦ ψυχολογοῦμε, ἂς τὸ σημειώσουμε καὶ τοῦτο. Πουθενά, σὲ κανέναν τόπο καὶ σὲ καμιὰ φιλολογία, δὲν εἶδα νὰ συνηθίζουνται τὰ ψεφτονόματα ὅσο σήμερα στὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα στὸν κύκλο τὸ δικό μας. Βέβαια πὼς συχνὰ ὑπάρχουνε λόγοι σοβαροὶ ποὺ δὲν ἀφίνουνε τὸ συγραφέα νὰ ὑπογράψῃ μὲ τὸνομά του, ἄξαφνα ἕνα δημοδάσκαλο, ἕνα ὑπάλληλο, γιατὶ μὲ τὸ τρομοκρατικὸ τὸ σύστημα ποὺ ἀκολουθοῦνε οἱ καθαρεβουσιάνοι, ἐννοεῖται πὼς ὁ ὑπάλληλος, πὼς ὁ δημοδάσκαλος, πὼς ὁ ἴδιος ὁ καθηγητής, κινδυνέβουνε γιὰ τὴ θέση τους. Τί ντροπὴ ποὺ εἶναι νὰ γίνουνται ἀφτὰ στὴν Ἑλλάδα τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Θουκυδίδη, θὰ τὸ φανερώσουμε γλήγορα καὶ σ' ἄλλο δημόσιο ἀπὸ τὸ δημόσιο τὸ ἀθηναϊκο. Θὰ δικιολογήσουμε καὶ τὰ ψεφτονόματα, ποὺ κάποτες ἀκόμη τὰ συβουλέβουνε καὶ λόγοι διπλωματικοί. Μὰ θαῤῥῶ πὼς εἶναι καὶ κάμποσα ψεφτονόματα δίχως λόγο κανένα. Ὁ Ῥωμιὸς βλέπετε εἶναι πολὺ ἔξυπνος. Τοῦ ἀρέζουνε οἱ σουρπρίζες. Διασκεδάζει φοβερά, ὅταν ἔρχεται ἴσια ἴσια ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸν προσμένεις. —«Μπά! Κι ἀπὸ ποῦ μᾶς κατέβηκες; Μπράβο σου!» Καὶ καμαρώνει. Ἀπὸ μακρινὸ ταξίδι σπίτι του γυρίζει, ξαφνικά. Ἔτσι κάνει καὶ κάποια ἐντύπωση, γελοῦνε, χωρατέβουνε, ὕστερα τὸ δηγοῦνται·

—«Καλέ! μᾶς ἤρθε φανταστῆτε καὶ ὑποψία δὲν εἴχαμε!»

Ὥστε κολακέβεται καὶ τὸ φιλότιμό του ἀπὸ τὴ σουρπρίζα. Εἶδος σουρπρίζα καὶ τὸ ψεφτόνομα·

—«Βέβαια! Ἐγὼ εἶμουνε καὶ δὲν τὸ καταλάβατε!»

—«Λοιπόν, ἐκεῖνα τὰ ὡραῖα», στοχάζεται δηλαδὴ πὼς θὰ τοῦ πῇ κανείς, «τὰ ὄμορφα τὰ δηγήματα;»...

—«Ναί, δικά μου!»

Φοβοῦμαι μήπως ὁ φίλος ὁ *Ψηλορείτης*, λόγους γιὰ νὰ κρύφτεται σπουδαίους δὲ θάχῃ, παρὰ ἔτσι μονάχα παίζει, γιὰ νὰ παίξῃ, ἀφοῦ κιόλας μᾶς παρουσιάζεται σήμερα μὲ δέφτερο ψεφτόνομα! Μοῦ θυμίζει ἀφτὸ κάτι ποὺ ἔλεγε καθὼς ἄκουσα ὁ Guizot, δηλαδὴ «πὼς ἀπὸ τὰ πιὸ δύσκολα εἶναι νὰ γνωριστῇ κανεὶς μὲ τὸνομά του τὸ ἀληθινό· νὰ γυρέβῃ ἀκόμη καὶ ψεφτόνομα, λοῦσσο!»

Μπορεῖ πάλε νὰδικῶ τὸ Ῥωμιό. Μπορεῖ ἀπὸ παιχνίδι νὰ μὴν εἶναι· μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ μετριοφροσύνη. Φιλότιμο καὶ τοῦτο. Στοχαστῆτε τί σημασία πρέπει νὰ δίνῃ κανεὶς στὸνομά του καὶ στὸ μούτσουνό του, γιὰ νὰ μὴ βγῇ στὴ μέση ἀσκέπαστος, ὅπως τὸ συνηθίζουμε δὲ ὅλοι μας, πολὺ ἁπλά, σὰ δημοσιέβουμε τίποτα, δηλαδὴ ἀκόμα καὶ σὰ δὲν εἶναι τόντις τίποτα ἐκεῖνο ποὺ δημοσιέβουμε. Κάλεσα μιὰ φορὰ στὸ Παρίσι ἕνα νέο δικό μας, ἔξοχο παιδί, στὸ πρόγεμα. Δὲ θέλησε μὲ κανέναν τρόπο. Γιατί; Γιατὶ ντράπηκε. Ντράπηκε, πάει νὰ πῇ θάῤῥεψε πὼς ὁ καθένας ἄλλη δουλειὰ δὲ θάχῃ παρὰ νὰ προσέχῃ στὰ παραμικρά του τὰ κινήματα.

Ὁ φίλος ὁ Ψηλορείτης ἀνάγκη καμιὰ δὲν ἔχει οὔτε νὰ ντρέπεται, οὔτε νὰ κρύφτεται, οὔτε νὰ παίζῃ. Τὸ δήγημα εἶναι πολὺ ὄμορφα γραμμένο. Ἀφτό, κάθε ἀναγνώστης τὸ παρατηρεῖ ἀμέσως. Ἡ γλώσσα πλούσια, μεστή, χρωματισμένη, τρυφερή, μὲ κάτι χάδια πετυχημένα, μὲ κάποια νόστιμη ὁρμή. Τὸ λεχτικὸ δουλεμένο, ζουμερό, γεμάτο ἀπὸ συνταιριάσματα γενναῖα καὶ σφανταχτά. Βέβαια πὼς ἂν πρόσεχε ὧρες ὧρες περισσότερο στὴ γραμματική, ἂν κανόνιζε μερικά, δῶθε κεῖθε, βέβαια πὼς δὲ θὰ πείραζε.1) Μὰ ἐμένα μοῦ ἀρέσει ὁ τρόπος του ὁ ἀπρονήρεφτος, ποὺ μᾶς ζουγραφίζει τὴ νιότη, δηλαδὴ τοὺς νέους, μὲ κεῖνο τὸ κάτι τὸ φρέσκο φρέσκο ποὺ ἔχουνε καὶ τὸ ἄτελο, τὸ δροσάτο καὶ τὸ ἀνωρίμαστο, ναί, τὸ ἐβγενικὸ καὶ τὸ γελοῖο, τὸ ἀντρίκιο καὶ τὸ κωμικό, τὸ σοβαρὸ καὶ τὸ παιδιακήσιο.

Ἡ σκηνὴ στὸ Παρίσι. Δὲν κάνουμε ἀνάλυση, ἀφοῦ ὁ καθένας τὸ διαβάζει στὸ Νουμά, ἐνῶ ἐμεῖς ἀπὸ τὸ ῥομαντζάκι θὰ πάρουμε μονάχα κάτι ψυχολογικὰ ποὺ δικιολογοῦνε, ποὺ ἀποκυρώνουνε ἄλλα δικά μας ξεδιαλυμένα φαρδιὰ πλατιὰ στὸν περσινό μας πρόλογο τοῦ πέμτου τόμου *Ῥόδα καὶ Μῆλα*. Πρέπει ὡς τόσο μὲ λίγα λόγια νὰ σημειώσουμε καὶ τὴν ὑπόθεση ποὺ εἶναι διασκεδαστική.

Τὸ δυσκολώτερο, γιὰ μένα, σ' ἕνα ἔργο τῆς φαντασίας, εἶναι νὰ *τοποθετήσῃ* κανεὶς τὰ πρόσωπά του. Νὰ τὰ τοποθετήσῃ ἐννοῶ σὲ μιὰ ὡρισμένη πόλη καὶ σὲ μιὰ τάξη κοινωνική. Ἅμα τὸ κατώρθωσε κανεὶς ἀφτό, ξανοίγει ἀμέσως ὅλο του τὸ δήγημα ποὺ ξετυλίγεται πιὰ μὲ ἀλάθεφτη λογική. Τὰ πρόσωπα ἐδῶ εἶναι «οἱ Ἕλληνες σπουδαστὲς τοῦ Παρισιοῦ» (κ. ἀρ. 355, 3, 1), καὶ τοὺς ἀνταμώνουμε, ἀρχὴ ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ, στὸ νεκροθαφεῖο Μονπαρνάς, τὶς «25 τοῦ Μάρτη», ὅπου «μαζεύουνται γύρω στὸ ξενιτεμένο μνῆμα τοῦ Κοραῆ καὶ τὸ στεφανώνουν μὲ τὰ σεμνὰ λουλούδια ποὺ τόσο ἀγαπᾷ τὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς μας κι ὁ μενεξεδένιος οὐρανός της τὸ βράδι, κάθε βράδι, σὰ βασιλεύει ὁ ἥλιος» (355, 3, 1).

Οἱ μενεξέδες εἶναι «χαρτένιοι» (3, 3), ὅπως μᾶς τὸ μαθαίνει δὰ κι ὁ Ψηλορείτης ὁ ἴδιος. Μὰ τί πειράζει; Μήπως ἡ νεολαία προσέχει σ' ἀφτά; Τὸ χαρτί, οὔτε τὸ παρατηρεῖ· τῆς γεμίζει τὸ μάτι μονάχα ὁ μενεξές. Καὶ φανταστῆτε τί μέρα σημαντική, μοναδική, σπαραχτικὴ ποὺ εἶναι γιὰ τοὺς νέους μας ἡ μέρα ἐκείνη τῶν εἴκοσι πέντε, ἀφοῦ πρέπει κάθε χρόνο ἐκείνη τὴ μέρα, ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαστάδες νὰ βγάλῃ λόγο. Ἕνας λόγος, μπροστὰ στοὺς ἄλλους, σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους! Καὶ νὰ τὸν ἑτοιμάσῃ, νὰ τὸν ἀπαγγείλῃ ἕνας! Ὁ ἕνας ἀφτός, στὰ μάτια του σίγουρα, μὰ πολὺ πιθανὸ καὶ στῆς παρέας τὰ μάτια, γίνεται ἄξαφνα θεός. Τί θὰ πῇ; Πῶς θὰ τὰ πῇ; Ὁ Ψηλορείτης θαῤῥεῖ μάλιστα πὼς «περιμένει» (4, 1) ὡς κι ὁ Κοραῆς, ποὺ ὡς τόσο τὸ γνώρισμά του δὲν εἶτανε νὰ *περιμένῃ* κανένανε, γιατὶ μήτε τὸ στοχαζότανε πὼς μποροῦσε νὰρθῇ κανένας—ὕστερις ἀπὸ τὸν ἑαφτούλη του.

Μὲ περισσότερο δίκιο προσμένουνε τὸ ῥήτορα οἱ συντρόφοι του. Νόστιμα καὶ χτυπητὰ μᾶς τοὺς παραστήνει ὁ Ψηλορείτης, μᾶς τοὺς δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο, τόσο γραφικὸ τὸ κοντύλι του, ὅταν ἄξαφνα μᾶς παρουσιάζει κ' ἕνανε «μὲ μοῦτρα χαρτοπαίχτη, βουλιαγμένα κι ἀκάθαρτα» (5, 1). Τί ὡραῖο!

1) Κ. *Ῥ. κ. Μ.*, Ε', β', σ. 1, 41, 99, σὰ βγοῦνε.

1) Ἀνυπόφορο μοῦ φαίνεται τὸ αἰώνιο τὸ εἶσαν ἀντὶς εἶτανε καὶ κάτι ἀλλόκοτα ἢ περιττά, σὰν τὴν πνευματική, μὲ τὸ ν. Ἡ προαίρεση ὅμως πάντα καλή. Τοῦ ξεφέβγουνε κάποτες· ἐκεῖ ποὺ προσέχει, πάει ὅλα φολόϊ.

Μᾶς ξεσηκώνει καὶ τὶς ὁμιλίες τους κάπως στενογραφικά, τόσο φαίνουνται ἀληθινές, μάλιστα ἐκεῖ ποὺ ἕνας ἕνας τοῦ ρίχνουνται, χωρὶς ἀκόμη νὰ τὸν ξέρουνε μερικοί. Δὲν πειράζει· ζουλέβει ὁ καθένας, ὡς κι ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου· «Μιλεῖ ὅμως ὡραῖα, γλυκομισοεῖπε ὁ Πρόεδρος μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ τοῦ ἀποδείξουν οἱ ἄλλοι φῶς φανερὸ πὼς μήτε αὐτὸ τὸ χάρισμα δὲν ἔχει καὶ ν' ἀλαφρώσει ὁ ἄνθρωπος» (5, 3).

Ὁ νέος ποὺ εἶναι νὰ μιλήσῃ, Ὀρέστης Ἀστεριάδης τὄνομά του (5, 2), εἶναι «ὡραῖος» (6, 1), «ἀψηλὸς» (ἴ. μ.), μὲ «τὰ μάτια του τὰ μεγάλα» (ἴ. μ.), τὰ «συλλογισμένα» (7, 3), τὰ «δραματικὰ» (356, 3, 3). Βγάζει λόγο βαθιονόητο, ποὺ μὲ τοὺς συνηθισμένους δὲ μοιάζει. Θέλει «νὰ κονταροχτυπηθῇ μὲ τὴ ζωὴ» (355, 7, 3). Θέλει νὰ κηρύξῃ «καινούρια θρησκεία καὶ ἠθικὴ» (8, 1). Κατέβηκε πρὸς τοὺς νέους ἀπὸ τὸ γραφεῖο του «νὰ ξεκινήσουν ἀδερφωμένοι γιὰ κάποιο ἀψηλότερο ἰδανικό.» (ἴ. μ.). Καὶ τοὺς μιλᾷ τότες «ἀπάνω σὲ μιὰν ἀψηλὴ πέτρα» (356, 2, 1). Ὁ λόγος του μάλιστα βαστᾷ κάμποσους Νουμάδες. Πολὺ σωστά, πολὺ φίνα παρατήρησε καὶ τόνισε ὁ Ψηλορείτης μας τὴν ἀπίστευτη πίστη ποὺ ἕνας νέος μπορεῖ νἄχῃ στὸν ἑαυτό του, ἔτσι, ἁπλά, χωρὶς νὰ εἶναι κανένας φαφλατάς, ἔχοντας κιόλας καλὴ προαίρεση. Ἀφτὸς ἐδῶ τ' σκοπέβει νομίζετε μὲ τὸ λόγο του; τίποτες ἄλλο παρὰ «νὰ ξεμυστηρευτοῦνε στοχαστικὰ καὶ ἀπόκοτα τὰ ἰδανικὰ τῆς φυλῆς» (355, 3, 3). Excusez du peu, ποὺ λένε στὸ Παρίσι, ἀφοῦ στὸ Παρίσι βρεθήκαμε. Καὶ πῆτε μου, δὲν εἶναι ὡραῖο, δὲν εἶναι συγκινητικό, δὲν εἶναι ἄδολης, ἀγαθῆς ψυχῆς κίνημα, σ' ἕνα Παρίσι, ὅπου τόσος ὁ θόρυβος, ὅπου καὶ τόσος πολιτισμός, τόσα τὰ μέσα κάθε εἴδους προκοπῆς καὶ μάθησης, νἄρχεται ἄξαφνα ἕνας νέος, ἕνας Ρωμιὸς νὰ σηκώνῃ «ἀπέραντη καὶ σύριζη ἐπανάσταση» (356, 4, 1), μπροστὰ στὸν μποῦστο τοῦ μακαρίτη τοῦ γέρου Κοραῆ;

Ντοκουμέντα πρώτης ἀράδας εἶναι ἀφτὰ ποὺ μᾶς ἔβγαλε στὴ μέση ὁ Ψηλορείτης, γιατὶ μᾶς δείχνει, ὅπως δὲ μᾶς τὄδειξε ὡς τὰ τώρα κανένας, τί ἀθῶα ποὺ φουσκώνει τὰ στήθια τὰ νεανικὰ ὁ ἀνοιξιάτικος ἀέρας, τί ἐφκολοκατόρθωτα τοὺς φαίνουνται ὅλα τοὺς νέους, τί τόλμη χαριτωμένη κι ἀσύνειδη ποὺ σοῦ τὴν ἔχουνε, νἀδράξουνε τὸν κόσμο. Ὑποψιάζουμαι σὰ νὰ τονὲ θαμάζῃ ὁ ἴδιος τὸν Ορέστη. «Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ὀρέστη ὁλόρθη σὰ φλόγα, ὀρθονότανε καὶ κήρυσσε [κήρυχνε θὰ τὄλεγα ἴσως]—ἔτσι θὰ κήρυττε [καὶ δῶ ἀκόμη κήρυχνε] κ' ἡ πορφυρόστομη φωνὴ κάποιου Πρόδρομου μέσα στὴν ἔρημο τῆς Ἰουδαίας. Ἔτσι κηρύττουνε [κηρύχνουνε] πάντα οἱ φωνὲς τῶν Προδρόμων.» (356, 7, 1).

Κι ἀλήθεια, τί δὲν κηρύχνει ὁ φίλος Ὀρέστης; Τί καὶ ποιός τὸν τρομάζει; «Χριστός, Νεύτωνας, Δαρβίνος καὶ Σπένσερ» (357, 2, 3), κ' οἱ τέσσερείς τους ἕνα σόϊ γιὰ τὸ ῥήτορά μας τὸν ἄφοβο καὶ τὸν ἐμπνεσμένο. Μᾶς κανονίζει καὶ τὴ Δημιουργία τὴν ἴδια· «ἡ ἕλξη ποὺ τραβᾷ μιὰ καρδιὰ στὴν ἄλλη, εἶναι μέρος μόνο, κομμάτι μόνο τῆς παγκόσμιας ἕλξης ποὺ τραβᾷ τὴ Γῆ στὸν ἥλιο καὶ τὸν ἥλιο στὸν Ἡρακλῆ.» (357, 4, 1). Τί ὄμορφο! Ἐδῶ μᾶς δίνεται ἀφορμὴ νὰ διοῦμε, νὰ μάθουμε, νὰ καταλάβουμε τί μπορεῖ καὶ τί δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς κατεβάσῃ μιὰ φαντασία νεανική, τί γλυκὰ θρέφεται μὲ τὰ λόγια καὶ καταντᾷ νὰ τοὺς δώσῃ μεγάλη σημασία φιλοσοφική, ἀφοῦ ξέρουμε πὼς ἕνας ἥλιος τραβᾷ τοὺς ἄλλους πλανῆτες, ἐνῶ μιὰ καρδιὰ νὰ τραβοῦσε τὶς ἄλλες, θἄπρεπε νἆναι βουνό, κούφιο κιόλας ἀπὸ μέσα, γιὰ νὰ τὶς χωρέσῃ.

Βλέπετε ὡστόσο πὼς ἂν καὶ λιγάκι ἀβάσιστα μερικὰ ποὺ μᾶς λέει, φανερώνουνε ὅμως καὶ τἀβάσιστα ὁρμὴ γενναία, φανερώνουνε ἀκόμη κάτι ποὺ λείπει καὶ σὲ πολλοὺς γέρους, τὸ νὰ πετᾷ ὁ νοῦς ἀψηλά, τὸ νὰ γυρέβῃ θέματα μεγάλα, τὸ νὰ γενικέβῃ. Μᾶς παραστήνει τόντις ὁ Ψηλορείτης ἕνα νέο ἀπὸ τοὺς καλήτερους, ἀπὸ τοὺς πιὸ προικισμένους, καὶ στὸν καθένα δοσμένο δὲν εἶναι, πὲς τὸ περηφάνεια, πὲς τὸ ματαιότητα, ὅσο θές, νἄχῃ μέσα τόση περηφάνεια, νἄχῃ ματαιότητα σὲ ἀντικείμενα τόσο σπουδαῖα. Γιατὶ ὁ νέος νομίζει πὼς βρῆκε ἢ πὼς θὰ βρῇ τὸ ἄβρετο καὶ ξακολουθεῖ· «Ὁ Νεύτωνας τῶν ἄστρων βρέθηκε, τῶν καρδιῶν δὲν ἤρθεν ἀκόμα. Μὰ θἄρθει...» (357, 4, 1).

Ἀφτὸ ἴσως νὰ εἶναι καὶ τὸ πιὸ πετυχημένο στὸ δήγημα τοῦ Ψηλορείτη. Πετυχημένη ψυχολογία δηλαδή. Βάζει τὸν Ὀρέστη του νὰ ξαναπῇ τρεῖς φορὲς τὴν ἴδια φράση (4, 3 καὶ 5, 2)· φανερὸ πὼς τοῦ γέμισε τἀφτί, κ' ἔτσι μᾶς δείχνει ἑνωμένες δυὸ ἀρετὲς ποὺ μόνο στὴ νιότη σμίγουνε τόσο ἁπαλά· κάποια μετριοφροσύνη, ἀφοῦ δὲ μᾶς λέει δὰ πὼς ὁ Νέφτωνας τῆς καρδιᾶς θὰ γίνῃ ἀφτός, καὶ κάποια ἐλπίδα μαζί, ἀφοῦ τὸ νὰ τὸ λέῃ τρεῖς φορὲς πὼς θὰ βρεθῇ ὁ Νέφτωνας, σημαίνει πὼς βρέθηκε πιὰ καὶ νάτος.

Ἀπαισιόδοξο τὸ ῥομαντζάκι δὲν εἶναι διόλου, ὅπως τὸ φανταστήκανε μερικοὶ φίλοι τοῦ συγγραφέα (κ. *Νουμά*, 359, 2—4)· τὸ ἐναντίο, καὶ τοῦτο ἴσια ἴσια τὸ προτέρημά τους, μυρίζουνε ἀκόμη ἔλα τὰ πρόσωπα τῆς παραμάννας τους τὸ γάλα, πρῶτος πρῶτος ὁ ἀγαθὸς Ὀρέστης, ποὺ ἂν καὶ δὲν τὸ βάσταξε νὰ προκηρυχτῇ ἔτσι μονομιάς, καινούριος Νέφτωνας, τουλάχιστο μὲ τὸ θάρρος ἐκεῖνο τῆς χρυσῆς ἡλικίας, ποὺ τὸ ταίρι του δὲν ἔχει, ὀρθὰ κοφτὰ μᾶς λέει τώρα πὼς εἶναι δέφτερος Ῥήγας Φεραῖος, καὶ μάλιστα Ῥήγας Φεραῖος νέττα σκέττα, χωρὶς νὰ εἶναι *δέφτερος*.

—«Εἶμαι ὁ Ῥήγας Φεραῖος μιᾶς μεγάλης πνευματικῆς ἐπανάστασης! Ὀρκίζεστε;» (356, 4, 1). Ἀποτείνεται δηλαδὴ στοὺς νέους ποὺ τὸν περιτριγυρίζουνε καὶ τοὺς γυρέβει νὰ ὁρκιστοῦνε...

Παρατηρήθηκε συχνὰ πὼς ὁ Ῥωμιός, ὅταν κανένας ἄλλος Ῥωμιὸς ῥητορέβει, τὸ θαῤῥεῖ γιὰ χρέος του, ποὺ νὰ πῇς, νὰ γελάσῃ καὶ νὰ περγελάσῃ. Ἔρχεται ἀφτὸ ἀπὸ κάποια του ψυχόρμητα, ποὺ ἴσως νἀξίζουνε κάποια ξεδιάλυση, ἐπειδὴ μερικὰ μοιάζουνε ἀναμεταξύ τους σὰν ἀντίθετα κι ὁ ἴδιος δὲν τὸ ὑποψιάζεται ἀπὸ ποῦ νὰ πηγάζουνε. Μὲ τὴν εἰρωνεία του κάποτες μᾶς φανερώνει τὴν καλοσύνη του, μᾶς φανερώνει ὡς καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸ ῥήτορα. Ναίσκε! Σὲ ἄλλους τόπους, βγαίνει ἕνας στὸ βῆμα καὶ τὸ ἀκροατήριο ξέρει ἀμέσως πὼς ἔχει κάτι νὰ τοὺς πῇ. Ἁπλὰ τὸν ἀκούνε, ὅπως καὶ ὁ ῥήτορας ἁπλὰ τοὺς τὰ λέει, γιὰ νὰ τοὺς ξαστερώσῃ τὴ γνώμη του ὁ ἄθρωπος. Στὸ ῥωμαϊκο, οἱ λόγοι, τὰ συλλαλητήρια, οἱ ῥητορικὲς εἶναι ἀκόμη καινούρια πράματα, ὄχι καθὼς στὴν Ἐβρώπη ὅπου παντοῦ, στὴ Βουλὴ καθὼς καὶ ὄξω ἀπὸ τὴ Βουλή, ἔγινε τὸ ῥητόρεμα ὅρος τῆς ζωῆς. Δὲ συνηθίσανε οἱ δικοί μας ποὺ σ' ὅλα τους εἶναι φρέσκοι φρέσκοι. Λοιπὸν ὁ Ῥωμιὸς ποὺ ἀκούει, φοβᾶται μήπως ὁ Ῥωμιὸς ποὺ μιλᾷ, δὲν ξέρει ἀρκετὰ τὴν τέχνη, μήπως ῥεζιλεφτῇ, μήπως ῥεζιλέψῃ τὴ φυλή μαζί του· ντρέπεται καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὸ ῥήτορα· καλὸ αἴσθημα, ποὺ μαρτυρᾷ καὶ κάποια συμπάθεια· λυπᾶται τὸ ῥήτορα, τὸν πονεῖ. Πολὺ λογικά, γιὰ νὰ δείξῃ πὼς ἡ φυλὴ δὲν κιντύνεψε, γιὰ νὰ διοῦνε πὼς αὐτὸς νοιώθει ἀπὸ τέτοια, πὼς ἔφκολα δὲ γελιέται, γελᾷ· τὸ φίνο του τὸ ἀφτάκι περνᾷ γιὰ κωμικὸ καὶ κεῖνο ποὺ δὲν εἶναι. Θαῤῥεῖς κι ὁ πόθος του εἶναι νὰ γλυτώσῃ τὸ ῥήτορα ποὺ τὰ λασπώνει, νὰ μπῇ πιὰ στὸν ἴσιο τὸ δρόμο. Καλοσύνη

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

VIII

Ἔμεινε στὴ μέση τοῦ δρόμου σκστισμένος ὁ Ὀρέστης. Ἕνα βαθὶ παράπονο ἀνεβοκατέβαινε στὴν ψυχή του, σὰν ἀναφυλλητό. Πόσο ἤθελε νὰ καθίσει στὴν ἄκρη τοῦ πεζοδρομίου καὶ ν' ἀρχίσει ἕνα κλάμα τόσο δυνατό, ποὺ οἱ ἄνθρωποι ποὺ θὰ συναζότανε γύρω του δὲ θὰ μποροῦσανε νὰ κρατήσουνε τὰ γέλοια.

Ποῦ νὰ πάει, ποῦ νὰ πάει γιὰ ν' ἀλαφρώσει;

Θυμήθηκε τὶς γαλερίες τοῦ Λούβρου μὲ τὶς ζωγραφιὲς καὶ τὰ σπασμένα ἀγάλματα κ' ἔτρεξε. Ἐκεῖ θ' ἀλάφρωνε. Κι ἂν δὲν ἀλάφρωνε, πάντα τὸ κρεβάτι τῆς Νόρας εἴτανε ἀνοιχτό, ἕτοιμο νὰ τὸν δεχτεῖ, σὰ μνῆμα.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

Ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Μουσείου, τὴν ὥρα ποὺ ἑτοιμαζότανε νὰ μπεῖ, ἕνας γνωστός του περνοῦσε μὲ τὴν οἰκογένειά του – τὴ γυναίκα του ποὺ εἴτανε ἔγκυα, κοιλιὰ στὸ στόμα, καὶ μὲ τὰ πέντε του παιδιά. Πήγαινε αὐτὸς μπροστά, παχής, φρεσκοξουρισμένος. Φοροῦσε παπούτσια μὲ λάστιχο, τόσο φαρδιά, ποὺ λίγο νὰ ξετίναζε τὸ πόδι του, θὰ πέφτανε. Κρατοῦσε μιὰ μεγάλη πατριαρχικὴ μαγγούρα καὶ τὴ χτυποῦσε δυνατὰ καὶ ρυθμικὰ στὸ πεζοδρόμιο καὶ πήγαινε. Εἴτανε γιορτὴ σήμερα καὶ γιὰ νὰ πανηγυρίσουνε τὴ μέρα, πηγαίνανε ὅλοι μαζὶ στὸ ξενοδοχεῖο νὰ φάνε.

Νὰ φάνε! Τὰ παιδιὰ χαρούμενα κυκλοφορούσανε κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας τους καὶ φωνάζανε καὶ γελούσανε καὶ παλεύανε καὶ δὲν ξέρανε πῶς νὰ ξεχύσουν τὸν ἐνθουσιασμό τους. Ἡ μάννα, σὰν ἀγελάδα σοβαρὴ καὶ πολυγάλατη, μὲ μάτια σβημένα κ' εὐτυχισμένα, θεόρατη προχωροῦσε γλείφοντας τὰ χείλια της.

Ὡς εἶδε τὸν Ὀρέστη ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ πέντε παιδιὰ καὶ τὴν ἔγκυκ γυναίκα, σταμάτησε. Κ' οἱ ἕξη ποὺ τὸν ἀκολουθούσανε βιαστικοί, σταματήσανε κι' αὐτοὶ ἀπότομα κ' ἔπεσε ὁ ἕνας ἀπάνω στὸν ἄλλο.

— Ὀρέστη! Ὀρέστη! Τί γίνεται, ἀδερφέ! Σὲ χάσαμε!

— Καλημέρα, κύριε Μιχαήλο. Περίπατο;

— Ὄχι, πάμε νὰ φάμε!

Ὅλα τὰ παιδιὰ χτυπήσανε τὰ χέρια τους, ἡ μητέρα γλυκοκατάπιε τὸ σάλιο ποὺ γεννήθηκε κάτω ἀπὸ τὴ γλώσσα της κ' εἶπε:

— Πάμε νὰ φάμε!

Ὁ Ὀρέστης δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσει τὴν ἀηδεία.

— Τί ὡραῖα τὰ παιδάκια σας! Νὰ σᾶς ζήσουν!

Λέγανε τὰ χείλια τοῦ Ὀρέστη, μὰ ἡ ψυχή του κυταζοντας αὐτὸν τὸ σωρὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀναπηδοῦσε ἀπὸ ἀναγούλα καὶ ναυτίαση.

(Ὦ! πῶς λερώνουνε, πῶς λερώνουνε τὸ φῶς! Ἀνοίγουνε τρύπες καὶ τὶς περικυκλώνουνε μὲ πέτρες κι ἀσβέστη καὶ μπαίνουνε μέσα καὶ γεννοβολοῦνε. Τὸ πρωῒ σηκώνουνται ἀκάθαρτοι, ἀναμαλλιάρηδες καὶ θολώνουνε τὰ νερὰ ὅπου πλύνουνται. Ἀνοίγουνε τὰ παράθυρα τῆς κάμερας ὅπου κοιμηθήκανε κι ὁ ἀέρας εἶναι πηχτὸς καὶ βρώμικος. Βγαίνουν ὄξω καὶ κουβαλοῦν τὰ κοπέλια τους καὶ χαμογελοῦνε καὶ τὰ δόντια τους εἶναι μαῦρα καὶ σαπημένα καὶ τὰ μά-

καὶ τοῦτο. Δὲ βλέπει ὅμως πὼς σταματᾷ σὲ μιὰ λέξη, σπάνια σὲ δυό· ἡ μιὰ τοῦ φτάνει. Μήπως ἔτσι δὲν τυχαίνει κάθε μέρα καὶ στὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα, ὅπου ὁ περισσότερος ἀγώνας γίνεται γιὰ μιὰ λέξη, ἐπειδὴ ὁ Ῥωμιὸς δὲν ἔμαθε νὰ γενικέβῃ; Μιὰ λέξη ποὺ δὲν τοῦ ἄρεσε ἢ ποὺ φαντάστηκε πὼς δὲν κάνει, τοῦ χαλνᾷ ὅλο τὸ λόγο, δὲν τὸν ἀφίνει νὰ προσέξῃ στὴν οὐσία. Ἐγὼ νομίζω πὼς τὸ λόγο τοῦ τονὲ χαλνᾷ καὶ κάποιο γνωστό μας φιλότιμο. Γιατί νὰ ῥητορέβῃς ἐσύ; Γιατί ἐγὼ νὰ μὴ ῥητορέβω; Μὰ μήπως ἐσὺ καὶ γώ, ἀπὸ φιλότιμο δὲ ῥητορέβουμε; Ὁ ῥήτορας τόσο πολὺ δὲ συλλογιέται τί ἔχει νὰ πῇ, ὅσο συλλογιέται τί θὰ πῇ ὁ ἀκροατής του. Πρέπει νὰ φανῇ, πρέπει νὰ φαντάξῃ. Κι ὁ ἀκροατής του πάλι, γιὰ νὰ βγάλῃ τἄχτι του, γελᾷ καὶ περγελᾷ.

(Στἄλλο φύλλο τελιώνει)

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΓΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΝΩΝ ΤΑ ΛΟΓΙΑ

Δὲν παύουν οἱ μεγάλοι καὶ τρανοὶ νὰ ἐπικρίνουν ἀπ' τὴ μιὰ τὴν ἐσωτερικὴ κατάσταση τοῦ κράτους μας, νὰ βρίζουν γενικὰ τὸ ἔθνος μας ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Ἀπ' ἄλλους φιλικὰ κι ἀπ' ἄλλους αὐστηρὰ καὶ πικρὰ ὅλο καὶ καταδίκες ἀκοῦμε.

Ἔτσι ὁ «Ἑσπερινὸς Ταχυδρόμος τοῦ Μιλάνου ἔγραφε τὶς προάλλες πὼς τὸ ἔργο τοῦ Συνδέσμου ρίχνει πολλὰ χρόνια πίσω τὴν Ἑλλάδα, πὼς τοῦ λαοῦ ἡ δύναμη δὲ φαίνεται στὴ μέση καὶ φαίνεται δὲν ἔνοιωσε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναμόρφωσης, πὼς ἡ κοινὴ γνώμη δὲν ἐμίλησε, πὼς ἔπρεπε νὰ γίνουν ἐκλογές, γιὰ νὰ γνωμοδοτήσῃ ὁ λαὸς γιὰ μεταρρύθμισες καὶ φόρους καὶ πὼς ἐκεῖνα ποὔγιναν πνίγουνε τῆς Ἑλλάδας τῆς ἐλεύτερη ζωή.

Ὅλος ὁ τύπος τῆς Εὐρώπης λύσσαξε νὰ ἐπιμένῃ πὼς εἶν' ἀντιδυναστικὸ τὸ κίνημα ποὺ ἔγινε καὶ βάλθηκε νὰ μᾶς μετράῃ τὶς χάρες τοῦ Βασιλιᾶς μας καὶ νὰ μᾶς κοπανίζῃ πὼς αὐτὸς μᾶς σώζει ὁλοένα ἀπὸ συφορές, πὼς χάρη σ' αὐτὸν κρατιούμαστε καὶ μεγάλωσε τὸ κράτος μας κατὰ τὸ ἕνα τρίτο κ' ἔχουμε τὶς συμπάθειες τῶν Εὐρωπαίων καὶ πώς, ἂν λείψῃ, πάει χάθηκε ἡ Ἑλλάδα κι ὁ Ἑλληνισμός.

Ἄλλες βρισιὲς μὲ τὸ σακκὶ ἀπὸ παντοῦ. Καὶ ἀτὸ τέλος τέλος μᾶς καρφώνουνε καὶ τὸ φαρμακερὸ καρφὶ πὼς δὲν εἴμαστ' ἄξιοι ναὐτοδιοικηθοῦμε καὶ γι' αὐτὸ δὲ θὰ μᾶς δώσουν καὶ τὴν Κρήτη. Κ' ἐπειδὴ φοβοῦνται γιὰ τοῦ Βασιλιᾶ τὴν τύχη, μᾶς φοβερίζουν καὶ μὲ ξένη κατοχή.

***

Ποιές ἀπ' αὐτὲς τὶς κρίσες καὶ τὶς κατηγόριες καὶ φοβέρες εἶν' ἀπὸ ἐπίσημη πηγὴ καὶ ποιές δὲν εἶναι, δὲν τὸ ξέρω. Ξέρω μονάχα πὼς εἶν' ἀμελέτητες καὶ ἄδικες οἱ πειότερες καὶ ὅσες εἶν' ἀληθινὲς δὲν μπορεῖ νὰ βαραίνουν τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ ἔτσι ἀξιωματικὰ κι ἀπόλυτα.

Ὁ ἀρθρογράφος τοῦ «Ταχυδρόμου» ποὺ ἀνάφερα δὲ θὰ μελέτησε καὶ τόσο τὰ Ἑλληνικὰ τὰ πράματα, γιὰ νὰ νομίζῃ πὼς τὴ ρίχνει τὴν Ἑλλάδα χρόνια πίσω τὸ ἔργο τοῦ Συνδέσμου. Ποιά Ἑλλάδα ρίχνει πίσω; Τὸ ξέρει πὼς ἐμεῖς ὡς τώρα δὲ γνωρίσαμε ἄλλη ἀπ' τὴν Ἑλλάδα τῶν κλεφτοβουλευτάδων καὶ τῶν χρυσοκάνθαρων, τῶν Μιστριώτηδων, τῶν ἄχρηστων καὶ γεροκολασμένων γαλονάδων, τῶν οἰκοπεδοφάγων καὶ μοναστηριοφάγων, τῆς κουμπούρας καὶ τῆς κουμπαριᾶς, Ἑλλάδα δίχως ἐθνικὰ ἰδανικά, δίχως τιμή, δίχως στρατὸ καὶ δύναμη κι ἀξιοπρέπεια, δίχως παιδεία προκοπῆς, δίχως δικαιοσύνη καὶ ἀσφάλεια, Ἑλλάδα γηροκομεῖο καὶ ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο καὶ Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες καὶ νοσοκομεῖο καὶ τεμπελχανὸ καὶ πεῖνα καὶ γδύμνια καὶ φόρους καὶ ἀτιμία καὶ ἀπιστία καὶ ἔλλειψη ἀνθρωπιᾶς καὶ λεύτερης συνείδησης καὶ χαραχτήρων καὶ ἀρχῶν, Ἑλλάδα Ἄβδηρα, Ἑλλάδα δούλα τοῦ καθενὸς βλαχοδημάρχου καὶ βρωμοκομματάρχη καὶ τοῦ καθενὸς τσολιᾶ καὶ κλέφτη, Ἑλλάδα ποὺ τὴ μουντζώναν τὰ παιδιά της καὶ φεύγανε γιὰ τὴν Ἀμερική;

Τὰ ξέρει ὅλ' αὐτὰ καὶ ξέρει πὼς δὲν ἔφταιξ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς γενικὰ γιὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ οὔτ' εἶναι ἄξιος μιᾶς τέτιας τύχης;

Ἂν τούτη τὴν Ἑλλάδα ρίχνει πίσω τὸ ἔργο τοῦ Συνδέσμου, εὐλογημένο νἆναι τέτιο ἔογο. Θέμε νὰ τηνὲ θάψουμε γιὰ πάντα τὴν Ἑλλάδ' αὐτή, ὄχι μονάχα πίσω νὰ τὴ ρίξουμε.

Καὶ νοιώθει πέρα πέρα ὁ λαὸς πὼς τὸ μαχαίρι ἔφταξε στὸ κόκκαλο καὶ τοῦ χρειάζεται ἀνόρθωση. Κανένας δὲν ἀντιφρονεῖ ἐξὸν τοὺς φαυλοκράτες. Κ' ἡ γνώμη τοῦ ἄγνοῦ λαοῦ, τοῦ πατριωτικοῦ, ποὺ πόναε καὶ στέναζε καὶ ζήταε παντοῦ γιὰ σωτηρία, φαίνεται ἀρκετὰ καλὰ στὸν τύπο ἀπὸ χρόνια τώρα. Θέριευε στὰ στήθια ὅλων μας ἡ ἐπανάσταση καὶ μόνο γύρευε, ποῦ νὰ πιαστῇ. Γι' αὐτὸ κι ἀγκάλιασε τὸ στρατιωτικὸ τὸ κίνημα χωρὶς νὰ φοβηθῇ στρατοκρατία. Καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ κίνημα ἐδείχτηκε πολὺ πλατειὰ μὲ τὰ συλλαλητήρια ποιά εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Πῶς λοιπὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πὼς δὲ φανέρωσε τὴ θέλησή του ὁ λαός; Τὸ μόνο ποὺ μπορεῖ νὰ πῇ εἶναι τὸ πὼς δὲν εἶναι συσωματωμένος καὶ ὀργανωμένος ὁ λαός, γιὰ νὰ δείξῃ μὲ τὴ θέληση μαζὶ καὶ τὴ γροθιά του καὶ νὰ μὴ δέχεται νὰ τονὲ ἀντιπροσωπεύῃ μιὰ τάξη ὑπερετικὴ τοῦ Κράτους, ὁ στρατός. Ὄχι ὅμως πὼς δὲν ἔδειξε τὴ θέλησή του.

Κ' οἱ ἐκλογές, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν κι ὅλο τὶς ἀναβάλλουμε, κι ἂν γίνουνταν, δὲ θὰ φανέρωναν τὴ γνώμη τοῦ λαοῦ, ὅπως δὲν τὴ φανέρωναν πενῆντα χρόνια τώρα, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε ποτέ του νἀπολάψῃ ὁ λαὸς ἐκεῖνα ποὺ ποθοῦσε. Πάντα γελασμένος, θἄβγαζε καὶ τώρα τοὺς ἴδιους τοὺς κατεργαρέους χωρὶς νὰ θέλῃ. Ἂς μὴ ζητάῃ λοιπὸν ὁ ξένος δημοσιογράφος ἐκλογὲς καὶ ἂς μὴ λέῃ πὼς καταστρέφεται ἡ λεύτερη ζωὴ τῆς Ἑλλάδας. Εἴδηση δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τί εἶδος λευτεριὰ ὡς τώρα εἴχαμε καὶ κρίνει θεωρητικά, ὄξω ἀπ' τὰ πράματα, μετρώντας μὲ τὰ μέτρα καὶ τὶς φόρμες τὶς κοινοβουλευτικὲς καὶ συνταγματικές.

Ἕνα μονάχα λέει σωστὰ στὸ ἄρθρο της ἡ ἐφημερίδα τοῦ Μιλάνου: «Οἱ Ἕλληνες, λέει, ἀξιωματικοὶ ἐπῆραν πάνου τους πολὺ μεγάλη εὐθύνη, ποὺ πρέπει νὰ τοὺς τρομάξῃ, ἂν δὲν ἔγιναν τόσο τυφλοί, ποὺ νὰ μὴ διακρίνουν ἀπὸ τὶς πολυάριθμες ἀνάγκες ἑνὸς κράτους παρὰ μόνο τὴν ἀνάγκη νὰ καταργηθοῦνε μερικὲς ἀψηλὲς θέσες καὶ ἀποταχθοῦνε κάμποσοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί.» Συμφωνοῦμε πὼς πήρανε μεγάλη εὐθύνη καὶ πὼς πρέπει νὰ τοὺς τρομάξῃ, μὰ ὄχι γιὰ νὰ πισωδρομίσουνε, παρὰ γιὰ νὰ ἐπιμείνουν ὡς τὸ τέλος νὰ ἐφαρμοστῇ τὸ πρόγραμμά τους. Καὶ τὸ πρόγραμμα δὲν εἶναι μόνο κατάργηση κ.τ.λ. Εἶναι πολὺ πλατύ, μόνο ποὺ πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νἀποχτήσῃ τὴ θέληση ἡ ἐθνικοσυνέλευση νὰ τὸ ψηφίσῃ ὁλόκληρο καὶ ὕστερα νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ ὁ ἴδιος ὁ λαός, ἀφοῦ θὰ τὸ ἐκλέξῃ ἐλεύτερα. Ἀλλιῶς θὰ μᾶς ἔρθῃ ἡ ἐπανάσταση ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ ἐπέμβαση τῶν ξένων. Ἡ ἐπέμβαση τῶν ξένων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ ἐπανάσταση ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἡ ἐπανάσταση ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ ἐπέμβαση τῶν ξένων ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἡ ἐπέμβαση τῶν ξένων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ ἐπανάσταση ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἡ ἐπανάσταση ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ ἐπέμβαση τῶν ξένων ἀπὸ τὴν ἄλλη.

τια τους εἶναι ἠλίθια κι ἀγελαδήσια, σὰν τὰ μάτια τῆς γυναίκας αὐτῆς ποὺ στέκεται μπροστά μου καὶ μοῦ χαμογελᾷ καὶ μιὰ ἀνάσα ἀπὸ στεκούμενα πηχτόθολα νερά, βγαίνει ἀπὸ τὴν ψυχή της. Τί ἀηδεία! Καὶ τώρα θὰ πάνε νἄ φάνε καὶ μὲ τὰ δάχτυλα καὶ μὲ τὰ χείλια τους τὰ λαδωμένα, θὰ πάνε ὕστερα νὰ καθίσουνε στὸν ἥλιο, φριχτὲς κηλίδες—νὰ χωνέψουνε!

Ὦ! ἡ ἀηδεία, ἡ ἀηδεία τῆς νοικοκυρίστικης ζωῆς!)

— Φεύγεις, Ὀρέστη; ! Τί βιάζεσαι; Ἔλα νὰ φάμε μαζί!

Καὶ μὲ μιὰ χερονομία ὑπέρτατης θυσίας:

— Σοῦ κάνω τραπέζι!

Ἡ κυρία μὲ τὴν ἀπέραντη κοιλιά, σούφρωσε τὰ χείλια της: Ποῦ μᾶς ἔτυχε πάλι κι αὐτὸς νὰ μᾶς βάζει στὰ ἔξοδα! Τραπέζι, μὰ κοστίζει δυὸ φράγκα.

— Ὄχι, εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ... Βιάζομαι, ἔχω δουλειά.

Ἡ κυρία ἀλάφρωσε, χαμογέλασε γλυκότατα κ' εἶπε:

— Μὰ ὄχι, σᾶς παρακαλοῦμε νὰ φάμε μαζί.

Καὶ πρόστεσε βιαστικά, βλέποντας τὸν Ὀρέστη νὰ σωπαίνει:

— Μὰ ὅπως θέτε πάλι. Δὲ σᾶς βιάζομε.

Κ' ἔκαμε νόημα τοῦ ἀντρός της: (Ἂς τονε νὰ φύγει! Ἂς τονε!)

— Ὅπως θές, Ὀρέστη. Ἀροῦ βρέθηκες βιαστικός... Καὶ ποῦ πᾶς;

— Ἐδῶ, στὸ Λούβρο.

— Εἶναι καλά; Ἔχει τὸ γοῦστο του; Ἀλήθεια λέει πὼς ἔχει περίφημες ζωγραφιές, μὲ μεγάλες ὡραιότατες κορνίζες; Νὰ πάμε καμιὰ μέρα, Ἐλέγκω, νὰ τὶς δοῦμε. Θἄχουνε γοῦστο.

— Πάμε τὴν Κυριακή, ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαΐ. Νὰ πάρομε καὶ τὰ παιδιὰ νὰ περάσει ἡ ὥρα τους.

Ὁ Ὀρέστης ἀνατρίχιασε.

(Ὦ! δύστυχες γαλερίες τοῦ Λούβρου ποὺ εἶστε ὀρθάνοιχτες κι ἀνυπεράσπιστες καὶ μπαινοβγαίνουνε τὰ πλήθη, τὰ ἀκάθαρτα! Ὦ! Γκιοκόντα τοῦ Ντα-βίντσι καὶ Βασίλισσες τοῦ Βελασκέζ, μὲ τὶς κόκκινες κορδέλες στὰ πυκνόσγουρα μαλλιά, καὶ ὦ δράματα ἀπὸ ἤσκιο καὶ φῶς τοῦ Ρέμπραντ κι ἀριστοκρατικά, ἀκατάδεχτα χέρια τοῦ Βὰν Ντύκ καὶ γλυκότατα, γλυκότατα χείλια τοῦ Μποτικέλη, πόσο θὰ πονεῖτε καὶ θὰ φρίσσετε, ὅταν περνοῦν καὶ σᾶς λερώνουν τὰ μάτια κ' οἱ ἀνάπνοές οἱ ἀκάθαρτες τοῦ ὄχλου!)

— Ὄχι! ὄχι! δὲν ἀξίζει τὸν κόπο, κ. Μιχαήλο. Μὴν πάτε! Μὴν πάτε!

Μιλοῦσε μὲ ἀγωνία, σὰ νἄθελε νὰ ὑπερασπίσει καὶ νὰ σώσει κάποιον ποὺ σκοτώνουν.

— Μὰ ἐσύ, τότε, γιατί πηγαίνεις;

— Θὰ σπουδάζει ζωγραφικὴ ὁ κ. Ὀρέστης, παρατήρησε ἡ κυρία μὲ τὴν κοιλιά.

— Ὄχι, κυρία Ἐλέγκω, σπουδάζω φιλοσοφία.

— Φιλοσοφία! Δηλαδή; φώναξε ὁ κ. Μιχαήλος ἀνοίγοντας τὰ μάτια του.

— Γιὰ τ' ἄστρα, γιὰ τὶς ψυχές, γιὰ τὰ μἄγια. Καημένε, δὲν ξέρεις; παρατήρησε πάλι ἡ κυρία στρέφοντας τὴν κοιλιά της ἀπότομα κι ἀπειλητικὰ στὸν ἀμαθέστατο σύζυγο.

Αὐτὸς κούνησε τὸ κεφάλι μὲ οἶχτο:

— Καημένε Ὀρέστη... Αὐτὰ δὲ βγάζουνε ψωμί. Ἄκουσε, ἐγὼ ξέρεις σ' ἀγκπῶ σὰν παιδί μου καὶ θὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλή: Νὰ γενεῖς μηχανικός. Μὰ ξέρεις τί λεφτὰ θὰ βγάζεις; Καὶ τρακόσα καὶ τρακόσα πενῆντα φράγκα, μπορεῖ καὶ τετρακόσα νὰ σοῦ γεμίζει ὁ μήνας. Καὶ θἄχεις κ' ὑπόληψη. Ὄχι φιλοσοφία! Χαχαχά! Καημένε Ὀρέστη! Καημένε Ὀρέστη!... Καὶ τοῦ χτύπησε φιλικὰ τὸν ὦμο, σκώντας στὰ γέλοια. Κ' ἔφυγε χαρούμενος κατα-

σουμε στρατὸ καὶ δύναμη, γιὰ νὰ μᾶς λογαριάζουνε. Αὐτὸ ζητᾶμε ὅλοι μας.

***

Ἀφίνω τὴν Ἰταλικὴ ἐφημερίδα κ' ἔρχουμαι στ' ἄλλα ποὺ ἀνάφερα. Σὲ ὅλες τὶς βρισιὲς π' ἀκοῦμε δὲν μποροῦμε βέβαια καὶ νἀπαντᾶμε. Ἂς τὶς μασᾶνε, ἀφοῦ τόση γλύκα νοιώθουνε. Μὰ τούτη πάλι ἡ ἐπιμονή τους νὰ χαραχτηρίζουνε ἀντιδυναστικὸ τὸ κίνημα, πῶς νὰ ἐξηγηθῇ; Τοῦ κάκου τοὺς τηλεγραφοῦμε καὶ τοὺς γράφουμε, τοὺς γράφουνε καὶ οἱ δικοί τους ἀνταποκριτὲς πὼς τέτιο πρᾶμα δὲ συμβαίνει. Τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια κοπανοῦν αὐτοί. Φαίνεται τὴν ψυχολογία τὴν ἐξώρισαν στὴ Σιβηρία καὶ δὲν μποροῦν νὰ βροῦν τῆς ἐπανάστασης τὰ αἴτια, τὰ ἴδια αἴτια, ὅπου γι' αὐτὰ μᾶς βρίζανε κι ὡς τώρα. Ἴσως κιόλας τὴν ἐπιμονὴ αὐτὴ νὰ θρέφουνε καὶ μερικοὶ δικοί μας παλιανθρῶποι, ὅπως ἔλεγε προχτὲς ὁ Ἀθηναῖκος ὁ «Χρόνος». Θᾶμα ὅμως ποῦ τὴ βρίσκουν τὴν ἀντιδυναστικότητα, ἐνῶ ἀκόμη τὶς προάλλες σούρθηκαν ὡς τὸ παλάτι ἑκατὸ χιλιάδες ἄνθρωποι, γιὰ νὰ ζητήσουνε τοῦ Βασιλιᾶ τὴ σύμπραξη γιὰ τὴν ἀνόρθωση.

Ἂς μὴ μᾶς ἀναφέρουνε τὶς χάρες του καὶ τὶς ὑπερεσίες του στὸ Κράτος, γιατὶ δὲν τὶς ξεχνοῦμε καὶ δὲν εἴμαστε ἀχάριστοι. Ὅμως, χωρὶς κανείς μας νὰ θέλῃ νὰ πειράξῃ τὸ Βασιλιά, δὲν τὸ δεχούμαστε νἀκοῦμε, πῶς, ἂν λείψῃ ἕνας ἄνθρωπος, χάνεται ἡ Ἑλλάδα. Μὴ χειρότερα.

Καλὸς ὁ Βασιλιάς, μὰ μήπως θέλανε κ' ἡ μοῦχλα μας, ἡ μοῦχλα τοῦ Κράτους, νὰ μᾶς μυρίζει μόσκος γιὰ τὸ βασιλικὸ χατίρι; Καὶ δὲν τὸ νοιώθουνε οἱ καλοθελητάδες μας πὼς ἐπιμένοντας νὰ χρωματίζουνε ἀντιδυναστικὴ τὴν ἐπανάσταση, ἡ μοναχὴ ἐκδούλευση ποὺ κάνουνε στὸ Βασιλιά μας εἶναι νὰ τονὲ παρασταίνουνε ὀχτρὸ τῆς ἐθνικῆς μας ἀναμόρφωσης καὶ τῆς σοβαρῆς τοῦ κράτους στρατιωτικῆς ἑτοιμασίας, ἀφοῦ αὐτὰ ζητᾷ ἡ ἐπανάσταση;

Μᾶς φοβερίζουν καὶ στὸ τέλος οἱ καλοί μας φίλοι καὶ προστάτες καὶ μὲ κατοχή, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουνε τὸ Βασιλιά. Ἂν εἶναι μισητὸς ὁ Βασιλιάς, θὰ τονὲ κάνουνε ἀγαπητό, ἂν μᾶς τὸν ἐπιβάλουν τὰ κανόνια τους; Ἂν εἶν' ἀληθινὴ ἡ εἴδηση, νά ποὺ δὲν εἴμαστε καὶ νοικοκύρηδες στὸ σπίτι μας. Ψεύτικη ἡ ἀνεξαρτησία μας, ἀφοῦ ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶν' ἄλλο παρὰ ἕνα βασιλικὸ τσιφλίκι. Μὰ τότες ἂς τὴν κάνουν καὶ τὴν κατοχή, γιὰ νὰ μὴ γελιούμαστε τοὐλάχιστο νομίζοντας πὼς εἴμαστ' ἀνεξάρτητοι. Ἂς ἔρθουν νὰ μᾶς διοικήσουνε αὐτοί, ἀφοῦ κιόλας μᾶς λένε πὼς δὲν εἴμαστ' ἄξιοι ναὐτοδιοικηθοῦμε. Μονάχα θἄθελα σὲ τέτια μιὰ περίπτωση νὰ μὴ βρεθῇ Ἕλληνας ὑπάλληλος νὰ μείνῃ στὴν ὑπερεσία.

***

Ἄδικες κρίσες, βρισιές, ἄναντρες φοβέρες. Τέτια τὰ λόγια τῶν τρανῶν, τῶν προστατῶν μας! Δὲν εἴμαστ' ἄξιοι ναὐτοδιοικηθοῦμε, λένε, λοιπὸν νὰ τὴν ξεχάσουμε τὴν Κρήτη. Δὲν τὸ ἀρνιούμαστε πὼς δείξαμε ἀνικανότητα ναὐτοδιοικηθοῦμε ὅπως ἔπρεπε καὶ πὼς πολιτευτήκαμε στραβὰ κι ἀνάποδα. Μὰ ἄραγες δὲν ἔχουν συντελέσει στὴν ἀνικανότη μας καθὼς καὶ σ' ὅλα τὰ φταιξίματά μας κ' οἱ τρανοὶ προστάτες μας; Κι αὐτοὺς τοὺς θέλει ἔνοχους ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη. Μιὰ ράτσα Σαϋλώκηδων δημιούργησαν ἕν' ἀναιμικὸ βασίλειο, ποὺ χωρὶς νἄχῃ δύναμη καὶ πόρους εἶχε τὴ βαρειὰ ὑποχρέωση νὰ λευτερώσῃ πολλαπλάσιούς του ὑπόδουλους ὁμόφυλους. Τὸ κρατίδιο αὐτὸ ἀμέσως κιόλας τὄκαμαν οἱ δήμιοι προστάτες του παλαίστρα τῶν ἀντιζηλιῶν τους, κ' οἱ ἀντιζηλίες τους αὐτὲς ὅλο στὸ κεφάλι μας ξεσπούσανε. Ποτὲς δὲ συμφωνήσανε νὰ βροῦνε ἀρκετὸ τὸ αἷμα ποὔχυσε ἡ Κρήτη, γιὰ νὰ τὴ λευτερώσουν. Λίγο αἷμα ὅμως στὸ Βατὰκ ἐστάθηκε ἀρκετὸ γιὰ νὰ λευτερωθῇ ἀμέσως κοτζὰμ Βουργαρία καὶ Ρουμελία. Δὲν τὶς φθονοῦμε, κρίνουμε μόνο τοὺς προστάτες μας, ὅπως μᾶς κρίνουν κεῖνοι γιὰ ἀνάξιους ναὐτοδιοικηθοῦμε. Στὸ Ρωσσοτουρκικὸ πόλεμο ἡ Ρωσσία μᾶς προσκάλεσε νὰ συμμαχήσουμε, ἡ Ἀγγλία μᾶς ἔπεισε νὰ ἡσυχάσουμε. Καὶ οἱ προστάτες μας αὐτοὶ καὶ προστάτες τῆς λευτεριᾶς!, τοῦ πολιτισμοῦ!, τοῦ χριστιανισμοῦ!, δὲν πάψανε νἄχουν χαϊδεμένα τους παιδιὰ τοὺς γείτονες φονιάδες κ' ἔτσι στὰ πράματα γινόντουσαν προστάτες τῶν σφαγῶν τῶν Ἀρμένηδων καὶ τόσων ἄλλων, γιὰ νὰ πλουτίζουνε ἀπ' τοὺς φονιάδες, ὅπως εἶναι καὶ προστάτες τῆς καταστροφῆς τῶν Κογκανῶν, γιὰ νὰ πλουτίζῃ ὁ Λεοπόλδος. Λοιπὸν ἐμεῖς στὴν ἀνικανότη μας κοντὰ καὶ στὴ στραβάδα τῶν κυβερνητῶνε μας ἔχοντας καὶ ὅλ' αὐτά, βέβαια δὲν μπορούσαμε ναὐτοδιοικηθοῦμε. Καὶ εἴμασταν καὶ θἄμαστε, ὅπως μᾶς λένε, πολιτικολόγοιῶν καφενείων ἀκόμη ποιός ξέρει γιὰ πόσοὶ καιρό, γιατὶ φυσικὰ γίνεται ἀργόσχολος κα καιροσκόπος κεῖνος ποὺ δὲν ἔχει, ὅπως δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἔχουμε, τὴ χρειαζοῦμενη ψυχικὴ γαλήνη, γιὰ νὰ δουλέψῃ ταχτικά, χωρὶς περισπασμό.

Μ' ἄραγες καὶ οἱ Μπόερς τέτοιοι νἄτανε ὅπως ἐμεῖς, καὶ πῆγαν νὰ τοὺς διοικήσουνε φιλάνθρωποι Ἐγγλέζοι, γιατὶ δὲν τὸ μποροῦσαν μοναχοί τους;

***

Ἂς μὴν περιμένουμε καλὸ ἀπὸ προστάτες τέτοιους. Ἄλλοί 'ς τον ποὺ δὲν ἔχει νύχια νὰ ξυστῇ καὶ περιμένει ἀπ' ἄλλους! λέει ἡ παροιμία καὶ ἀποδείχτηκε ὡς τώρα ἡ ἀλήθεια της στὰ ἐθνικά μας πράματα. Ἂς κάνουμε μονάχοι τὴ δουλιά μας, ὅσο μποροῦμε. Τοῦ λύκου ὁ σβέρκος εἶναι, λέει, χοντρός, γιατὶ κάνει ἀτός του τὴ δουλιά του καὶ δὲν περιμένει νὰ τοῦ τηνὲ κάνουνε. Φίλους ἂν θέμε καὶ συμμάχους, θὰ βροῦμε σὲ κεινοὺς ποὺ ἀγωνίζουνται παρόμοιο μὲ μᾶς ἀγῶνα, Ἀρβανίτες καὶ Ἀρμένηδες, Ἀράπηδες καὶ Κούρδους καὶ Σέρβους καὶ Βουργάρους. Ἂς λείψουνε οἱ πρόληψες κ' οἱ παρεξήγησες μ' αὐτοὺς κι ἂς βροῦμε τρόπο συνεννόησης. Ἂν θέλουν, ἐννοεῖται, κι ἂν νοιώθουνε κ' ἐκεῖνοι τὴν ἀνάγκη νὰ συμπράξουμε. Τοὺς μεγάλους καὶ τρανοὺς καλό 'ναι γιὰ τὶς ὑποθέσεις μας νὰ τοὺς φωτίζουμε καὶ νὰ τοὺς ἔχουμε φίλους. Τί νὰ γίνῃ! Μικροὺς μᾶς ἔπλασε ἡ μοῖρα καὶ πρέπει νὰ περιποιούμαστε καὶ νὰ ζητάμε τὴ φιλία τῶν μεγάλων. Μὰ ὅταν θεληματικὰ στραβώνουνται κ' ἐπίτηδες ὅλα μᾶς τὰ βρίσκουνε ἀνάποδα κ' ἐπιζητοῦνε τὴν ταπείνωσή μας, ἂς τοὺς στέλνουμε ἀπὸ κεῖ ποὔρχουνται.

26.10.909.

ΛΥΔΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ ΔΡ. 2

ΚΑΙ ΔΡ. 2 1)2 ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

χτυπώντας τὴ μαγγούρα του καὶ κυτάζοντας θριαμβευτικὰ τὴ γυναίκα του·

— Καλὰ δὲν τὰ κατάφερα, γυναίκα; Ἔ;

—

Κι ὁ Ὀρέστης τὴ μέρα ἐκείνη δὲν ἔνοιζε πιὰ τὸ στόμα του κι ὅταν τὸ βράδι τὸν εἶδε ἡ Χρυσούλα, τρόμαξε κ' ἕνα κρύο προαίσθημα θανάτου πάγωσε τὸ κορμί της.

(—Θέ μου! Πότε νὰ πεθάνω! Πότε νὰ πεθάνω! Ἀργῶ!)

IX

Ἔτσι, σὰν κατρακύλισμα ἡ τραγωδία τοῦ νοῦ τοῦ Ὀρέστη. Πιὸ σιγαλινό, σὰ ράγισμα, τὸ δραματάκι τῆς καρδιᾶς τῆς Χρυσούλας. Πηγαινοερχόταν μέσα στὸ σπίτι ἥσυχη, ἥτυχη ἡ Χρυσούλα καὶ δὲν κάνανε καθόλου θόρυβο τὰ βήματά της· πότε ἔσκυφτε καὶ κεντοῦσε, πότε καθότανε μπροστὰ στὸ πιάνο κ' ἔγερνε κι ἄκουε τὴν καρδιά της, πότε πάλι ἀκκουμπισμένη στὰ τζάμια κύταζε τὸ δρόμο, τοὺς ἀνθρώπους, τ' ἀμάξια καὶ δὲν ἔβλεπε τίποτα, τίποτα...

Ἔλιωνε. Ἀπὸ τὶς ἀγρύπνιες, ἀπὸ τὸν πόνο, ἀπὸ τὴν ἀγάπη. Ἔλιωνε τὸ κορμάκι της, σὰ λαμπάδα ὁλόρθη, ἀναμένη μπροστὰ στὸν Ὀρέστη. Κ' ἡ ψυχή της ἄρχιζε νὰ παίρνει τὴν ἐπιθανάτια ὀμορφιὰ μιᾶς δύσης, βαριὰ ἄρρωστης. Ὑποταχτικιά, καλή, φοβητσάρα, ὅ,τι ἄγγιζε τοῦ ἔδινε τὰ χρυσὰ θάμπη τῆς καλοσύνης καὶ τῆς γλυκαπαντοχῆς. Ἔτσι κ' ἡ δύση ὅ,τι ἀγγίσει, καὶ τὸ πιὸ πρόστυχο γυαλί, τὸ ἀγιάζει καὶ τὸ φωτοστεφανώνει· μαλακώνει τὶς κακοβολιὲς τῶν βουνῶν, ρήχνει χεροβολιές, χεροβολιές, ἀλύπητα τοὺς μενεξέδες καὶ γιοφυρώνει τὰ φαράγγια καὶ τοὺς γκρεμούς, φράζει μὲ χρυσάφι τὸ στόμα τῶν ἄσκημων σπηλιῶν νὰ μὴ φωνάζουνε, κι ἀγάλια ἀγάλια μᾶς συνηθίζει νὰ μὴ φοβούμαστε τὴ νύχτα τὴ φριχτὴ ποὺ ἔρχεται, ποὺ ἦρθε.

Ὁ Ὀρέστης δὲν ἔνοιωθε τίποτα· ξεκουφαμένος ἀπὸ τὸ κατρακύλισμα ποὺ ἔκανε ὁ νοῦς του δὲν ἄκουε τὸ σιγανὸ δίπλα του ράγισμα τῆς καρδιᾶς. Περνούσανε μέρες καὶ μέρες καὶ δὲν ξεστομίζανε λέξη. Κάποτε μόνο ὁ ἐρχομὸς στὸ σπίτι τους τοῦ Γοργία, ἔμπαζε μέσα πότε ἕνα κόκκινο ἀντιφέγγισμα μιᾶς τρέλας σοφῆς, πότε μιὰ γαλάζια καμπύλη ἑνὸς ἑλληνικοῦ βουνοῦ. Κάθε τόσο ποὺ τὸ προγονόπληχτο γεροντάκι ἔβρισκε κάτι καινούργιο μέσα στὸ Σοφοκλή του, ἐρχότανε σὰ μεθησμένο, σὰ σαστισμένο καὶ τὄσταινε μπροστά τους, ντυμένο μὲ τὰ φανταχτερὰ πορφυροχειλάτα λόγια τῶν μονομανῶν καὶ τῶν ἀσκητάδων.

Κάθε ποὺ γύριζε ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τώρα ὁ Ὀρέστης, εἴτανε καὶ πιὸ νευρικὸς κι ἀπότομος. Μὲ μιὰ σκυθρωπότατη ἀπελπισία ἔσκυφτε ἀπάνω στὸ χερόγραφο τῆς «Καινῆς Διαθήκης» του καὶ τὸ ξεφύλλιζε, προσπαθοῦσε νὰ γράψει, μὰ δὲν μποροῦσε, μὲ ἀγωνία μόνο περίμενε πότε νὰ χτυπήσουνε μεσάνυχτα γιὰ νὰ πάει στῆς Νόρας. Χωρὶς χαρά, χωρὶς φῶς, χωρὶς παρηγοριά.

Ὅσο περισσότερο θέριευε μέσα του ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὸ ἔργο του, τόσο περισσότερο ρηχνότανε στὴ Νόρα γιὰ νὰ ξεχάσει καὶ τόσο περισσότερο δὲ μποροῦσε νὰ λογιάζει δίπλα του, ἥσυχη κι ἀμίλητη, τὴ δύστυχη Χρυσούλα. Εἴτανε σὰ νὰ τὸν παραμόνευε, εἴτανε σὰ νἄχε σαρκωθεῖ μιὰ τύψη του καὶ στεκότανε ἐκεῖ μπροστά του, ἀσάλευτη, ὅπως εἶναι ὅλα τὰ φριχτά. Νἄκλαιε τουλάχιστο, νὰ φώναζε! Μὰ εἴτανε σιγαλινὴ καὶ συλλογισμένη κι αὐτή της ἡ ταπεινοσύνη καὶ τὰ μάτια τὰ σοβαρὰ κ' ὑπάκοα,

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ*

Ἂν ἦταν τόσο εὔκολο νὰ πεῖ κανένας μ' ἕνα λόγο ἕνα ἔργο ὡραῖο ἢ ἄσχημο καὶ ἢ νὰ τὸ θαμάσει ἢ τὸ καταδικάσει, ἂν δὲν ὑπαρχε μέσος ὅρος ὅπου νάχει νὰ πεῖ κάτι περσότερο μιὰ κριτικὴ προσπάθεια, θὰ βρίσκομουν στὸ δίλημμα νὰ δόσω τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλο χαραχτηρισμὸ στὸ νέο δράμα τοῦ κ. Σπύρου Μελᾶ «Τὸ κόκκινο πουκάμισο». Γιατὶ ὅσο κι ἂν ὁ συγραφέας του δὲν μπορεῖ νὰ κυριαρχήσει ἀκόμα καὶ νὰ ἐκμεταλλευτεῖ ὅσο χρειάζουνταν δραματικὰ τὸ θέμα του, ὅσο κι ἂν δὲν καταφέρνει νὰ ζωντανέψει μπρός μας τέλεια τὴ σύλληψή του, ὅμως ὅταν θελήσει νἀντικρύσει κανένας τὸ ἔργο του ὄξω ἀπὸ κάθε διαφορετικὴ ἀντίληψη τῆς τέχνης,δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀρνηθεῖ ὁλότελα ποιητικὴ ἀξία καὶ περσότερο νὰ μὴν ἀναγνωρίσει στὸ συγραφέα δραματικὸ ταλέντο. Ἡ πρόοδο ἀπ' τὸ πρῶτο ἔργο του σὲ τοῦτο εἶναι σημαντική. Ἐδῶ πατάει σὲ πραματικὸ ἔδαφος, γυρέβει τὶς δραματικὲς συγκρούσεις ἐκεῖ ποὺ βρίσκονται τόντις στὴ ζωή, στὰ συναιστήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ στὶς ἀναμεταξύ τους σχέσεις. Ἡ τέχνη του δὲν ἔχει φτάσει βέβαια ὥς στὸ νὰ τὰ πλάθει καθαρότερα, οὔτε ὥς τὸ νἀφίνει νὰ ξεδιπλωθοῦν φυσικότερα τὰ περιστατικά, μὰ βλέπει κανένας τὸν ποιητὴ ποὺ μυρίζεται τὸ δραματικὸ καὶ σὲ μερικὲς στιγμές, ὅσο κι ἂν τὸ σκεπάζει καὶ τὸ θολόνει μὲ τὴ ρωμαντική του διάθεση, καταφέρνει ὡστόσο νὰ μᾶς κάμει ὄχι βέβαια νὰ αἰστανθοῦμε μιὰ ἄμεση συγκίνηση, μὰ μιὰ ἔμμεση, ἂν μπορῶ νὰ τὴν πῶ ἔτσι, πλάθοντας μόνοι μας τὴ δραματικὴ ἀλήθεια, ποὺ ξέφυγε τὸν ποιητή.

Ὁ ἥρωάς του Σταῦρος, μαγεμένος ἄξαφνα ἀπὸ τὴν Τριανταφυλλιά, ἔχει παρατήσει τὴν πρώτη ἀρεβωνιαστικιά του καὶ παντρεύτηκε μὲ τούτη. Ἡ πρώτη ἀρεβωνιαστικιά του πέθανε ἀπ' τὴ θλίψη της κ' ἡ μάννα της γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ βγάζει στὸ φόρο πὼς ἡ Τριανταφυλλιὰ ἀπατάει τὸ Σταῦρο. Ὁ Σταῦρος πάει καὶ σκοτόνει τὸν ἀγαπητικὸ τῆς γυναικός του καὶ γυρίζει στὸ σπίτι του καὶ πεθαίνει ἀπ' τὴν πληγὴ ποὺ πῆρε στὸν καυγὰ μ' ἐκεῖνον, μὲ σαλεμένο νοῦ ἀπ' τὸ χαμὸ τῆς ἐρωτικῆς εὐτυχίας καὶ μὲ βάρος στὴ συνείδηση γιατὶ θανάτωσε τὴν πρώτη ἀρεβωνιαστικιά του.

*) Κοίταξε τὸ περασμένο φύλλο.

Ἡ δραματικὴ αὐτὴ σύλληψη μποροῦσε νὰ γεννήσει πολλὲς δραματικὲς στιγμές. Μὰ ἡ ρωμαντικὴ αἰσθητικὴ τοῦ συγραφέα δὲν μπορεῖ νὰ τὶς συλάβει ἢ καταφέρνει νὰ στομώσει τὴν πλέρια ἐνέργειά τους, ὅπου κάποτε τὶς συλαβαίνει. Πρῶτο πρῶτο— γιὰ νὰ φέρω ἕνα παράδειγμα—τὸ φανέρωμα τῆς ἀπάτης τῆς Τριανταφυλλιᾶς στὸ Σταῦρο γίνεται μὲ τὸν πιὸ ζητημένο τρόπο. Χρειάζονται τόσες ὑπερβολές, τόσες παροιμίες καὶ παραβολές, τόσες ἐκφράσεις παραφορτωμένες αἰσθηματικά. Ποιός θάταν ὁ φυσικός, τὸ μάθημα τὸ δίνουν οἱ «Πετροχάρηδες». Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δὲ θάμενε βέβαια τόσος τόπος γιὰ τὰ ποιητικὰ ταχυδαχτυλουργήματα, γιὰ τὶς μεταφορὲς καὶ τἀτέλιωτα παραμύθια. Μὰ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θάταν μόνο δράμα μὲ φυσικότητα, μὲ κίνηση, μὲ δράση. Ἡ ρωμαντικὴ αἰσθητικὴ τὰ λέει αὐτὰ παζότητες. Μὲ κάποιο δίκιο, ὅπου ὁ αὐστηρὸς πραγματισμὸς ξεπέφτει μὲ τὸ δόγμα καὶ τὴν ποιητικὴ ἀδυναμία στὴν ξερότητα καὶ στὸ χυδαῖο. Μὰ καὶ τὸ ἀκράτητο φούσκωμα τοῦ λόγου, ἡ κατάχρηση τῆς μεταφορᾶς, τοῦ πάθους, τῆς ὑπερβολῆς στὴν ἔκφραση καταντάει στὸ ἴδιο τεχνικὸ ἀποτέλεσμα. Καὶ ἡ εἰκονικὴ φράση τοῦ κ. Μελᾶ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι πάντα ἄστοχη, καθὼς ὄχι πάντα ἄτυχη κ' ἡ ζήτηση τοῦ λαϊκοῦ χιούμορ. Μὰ ὅταν αὐτὰ τραβιοῦνται στὸ ἀτελεύτητο! Ἡ ἐμβρόντητη κριτικὴ ἂς μὴ μοῦ θυμίσει ἐδῶ τὸ Σαίξπηρ. Τὸ ὑπερβολικὸ καὶ ζητημένο τῆς ἔκφρασής του ἔχει τὴν αἰτία του στὸν τρόπο ποὺ μιλοῦσε ἡ κοινωνία τῆς ἐποχῆς του. Δὲν εἶναι ξεχωριστὸ χαραχτηριστικὸ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Σαίξπηρ, εἶναι ὅλων τῶν δραματικῶν τοῦ καιροῦ του. Ἂν σ' ἐκεῖνον ἀνεβαίνει συχνὰ σὲ ποιητικὴ ὀμορφιά, λόγος ἡ ἀνώτερη ποιητική του δύναμη καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς ὁ ποιητικὸς αὐτὸς στόμφος δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τοῦ δίνει τὴν αἰώνια ποιητικὴ ἀξία. Τί φυσικότητα κι ἀλήθεια καὶ ζωντάνια, τί ρεαλισμὸς στὴν παράσταση τῶν ἀνθρώπων, στὴν ἀνατομία τῆς ψυχῆς κάτω ἀπ' τὶς ὑπερβολές, κάτω ἀπ' τὶς ἀτέλειες ποὺ τοῦ φόρτωσαν οἱ συνθῆκες τοῦ καιροῦ του. Ἐκεῖνα μᾶς συνεπαίρνουν, ἐκεῖνα θαμάζομε κ' ἐκεῖνα μόνο μποροῦν νὰ διδάξουν ἕνα σύχρονο δραματικό. Ἡ δραματική ἔκφραση σήμερα δὲν μπορεῖ νἄναι ἄλλη ἀπὸ κείνη ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴ σημερνὴ ζωή, στὶς συνθῆκες καὶ στὶς συνήθειες της. Τὸ σύχρονο δράμα ζητάει τὴ φυσικότητα καὶ ὁ τρανὸς ἐπαναστάτης τοῦ βορρὰ ἐκτέλεσε τὴ διαθήκη μόνο τοῦ καιροῦ του. Κάθε ἄλλη προσπάθεια εἶναι πισωδρομικὸ φαινόμενο καὶ φανερόνει μόνο τὴν ἀδυναμία ἑνὸς τεχνίτη νὰ νοήσει τὸν καιρό του, νὰ γνωρίσει τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ τὴν ἐκφράσει. Κι ὁ συγραφέας τοῦ «Κόκκινου πουκάμισου», γυρέβοντας τὸ ὑπερβολικό, κυνηγώντας τὸ ζητημένο καὶ παραφορτωμένο, δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νἀδικεῖ τὸ δραματικὸ ξετύλιγμά του. Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι στὸ φόρτωμα ἀλλὰ στὴν ἁρμονία, ἡ τέχνη δὲν εἶναι στἀξέταχτο παράσυρμα ἀλλὰ στὸ συγκράτημα ὅσο μπορεῖ περσότερο στὰ σύνορα τῆς φυσικότητας καὶ τῆς ἀλήθειας. Ὁ κ. Σπύρος Μελᾶς κυνηγάει μὲ προτίμηση τὸ σύμβολο. Ἡ Τριανταφυλλιὰ σέρνεται στὴν ἀγάπη τοῦ Ἀχιλλέα ἀπὸ τὸ κόκκινο πουκάμισό του, ὁ Σταῦρος πηγαίνοντας νὰ σκοτόσει τὸν Ἀχιλλέα τῆς λέει πὼς πάει νὰ βάψει κόκκινο καὶ τὸ δικό του γιὰ νὰ τῆς ἀρέσει. Δὲ λέω πὼς τοῦτες εἶναι καθαυτὲς ἄσχημες εἰκονικὲς ἐκφράσεις, μὰ μοῦ φαίνεται νὰ βροντοῦν πιότερο σὰ θεατρικὰ πυροτεχνήματα, νὰ μὴ μποροῦν νἀγγίξουν τὴν ψυχὴ ὅπως ἡ γνήσια φυσικότητα κ' ἡ γδυμνὴ ἀλήθεια. Μόνο ἕνα γύρισμα τῆς τέχνης του σ' αὐτὲς θὰ τὸν ἔπειθε στὸ τέλος καὶ τὸν ἴδιο πὼς ὁ ὑπερλυρισμός του καὶ τὰ παραμύθια χαλαρόνουν μονάχα τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρον, πὼς τὰ στεφάνια ποὺ φοράει τῆς Τριανταφυλλιᾶς καὶ οἱ καμπάνες τοῦ ὄρθρου, ποὺ κάνει νὰ χτυπάν, δὲν προκαλοῦν ἄλλο ἀπὸ νόθες, μελοδραματικὲς συγκίνησες. Κ' ἕνα τέτιο γύρισμα τῆς τέχνης του θὰ τὸν ἔκανε ἀναμφίβολα ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀξιότερους βοηθοὺς τῆς δραματικῆς προόδου μας.

—

Ἡ «Ἁγιὰ-Βαρβάρα», τὸ τετράπραχτο δράμα τοῦ κ. Σ. Σκίπη, ἔχει ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῆς ὅμιας τεχνικῆς ἀντίληψης, θυμίζει μάλιστα κάπου καὶ τὸ «Γιὸ τοῦ Ἴσκιου», δίχως νἄχει καὶ τὰ δραματικὰ προσόντα τοῦ συγραφέα του. Δροσερὴ πνοὴ δὲ σαλέβει πουθενὰ σὲ ὁλάκερη τὴ φλυαρία, ἀπὸ κίνηση καὶ δράση οὔτε ἰδέα. Ἀπανωτὶς κοινοτοπίες, στοιχειώδεις μυστικοαλληγορίες, ἀφύσικος, ἄχαρος, κουραστικὸς διάλογος, ξωθιολογήματα, παραμύθια. Μιὰ δυὸ στροφὲς ἀπ' τὸ τραγούδι τοῦ ἀργαλειοῦ στὴν ἀρχὴ τῆς Β' πράξης ἔχουν κάπια χάρη κι ὁ λόγος τῆς Ντουντοῦς, ὅπου μπερδέβεται ἡ Κυρὰ Διάστρενα, εἶναι ἡ μόνη πραματικὴ στιγμή· μὰ κι αὐτὴ φτάνει στὸ χυδαῖο γιατὶ ἔρχεται ζητεμένα. Ἂν ὁ κ. Σκίπης ἤθελε νὰ καταπιαστεῖ ἀνθρωπινὰ τὸ θέμα

ποὺ τἄνιωθε κάποτε ἀπάνω του νὰ στηλώνουνται καὶ νὰ τοῦ παραπονιοῦνται, τόνε ξαγριώνανε ἀκόμα πιὸ πολύ. Δὲ μποροῦσε νὰ ξεσπάσει νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ τῆς πεῖ κατάμουτρα:

— Ἔτσι θέλω! Τι σὲ μέλει; Θὰ κόψω κομμάτια, κομμάτια τὴν ψυχή μου καὶ θὰ τὴ ρήξω ὅλη, ὁλοιμάτωτη στὰ βιβλία καὶ στὸ κρεβάτι τῆς γυναίκας ἐκείνης, γιατὶ ἔτσι τὸ θέλω! Τί εἶσαι σὺ καὶ πῶς τολμᾶς νὰ ἐπεμβαίνεις στὴ ζωή μου; Σ' ἔχω κοντα μου ἀπὸ οἶχτο, σοῦ δίνω τὴν ἀγάπη μου ἐλεημοσύνη νὰ μὴν πεθάνεις ἀπὸ τὴν πεῖνα, στριγμάξου σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ σώπα!

Καὶ θὰ τὴν ἄρπαζε ἀπὸ τὰ μαλλιὰ ἴσαμε ν' ἀρχίσει τὰ κλάματα, νὰ σκίσει ἐπιτέλους τὴν ἀβάσταχτη σιωπή, ποὺ καθότανε ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφαλιά τους καὶ τοὺς πλάκωνε σαν ὀρφὴ χαμηλή, πνιχτικιά, ὁλόμαυρη.

Εἴτανε τόσο καλή, εἴτανε τόση καλὴ ποὺ ὁ Ὀρέστης ποὺ ἄρχιζε τώρα ἀπελπισμένος νὰ νοιώθει τὸ οἰκοδόμημα ὅλο τῆς ζωῆς του νὰ σαλεύει καὶ νὰ πέφτει, δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ὑποφέρει πιά.

Σήμερα τ' ἀπόγεμα ἡ Χρυσούλα καθότανε στὸ παράθυρο καὶ τὸ κεφάλι της εἴτανε σκυμένο καὶ μὲ ἀργοκίνητο, ἀφαιρεμένο χέρι ξεφύλλιζε ἕνα βιβλίο. Μέσα στὴν κορνίζα τοῦ παραθυροῦ ζωγραφιζόντανε σπίτια καὶ μπαλκόνια καὶ δέντρα καὶ στὸ βάθος, ἀποπάνω τους, ὑψωνόντανε σοβαροὶ κι ἀμίλητοι οἱ Πύργοι τῆς Notre Dame, μὲ τοὺς χιλιάδες πέτρινους ἁγίους ποὺ ἀνεβοκατεβαίνουν ἀτάλευτοι, μὲ τὰ γοτθικὰ παράθυρα τὰ χιλιόχρωμα ποὺ τόσο μοιάζουνε ὅταν τοὺς δίδει ὁ ἥλιος μὲ τὰ ξεφουντωμένα ρόδα τὰ πολύφυλλα καὶ στρογγυλά. Τὸ κεφάλι τῆς Χρυσούλας φωτιζότανε ἀχνά, σκιασμένο ὡς εἴτανε ἀπὸ τὶς κουρτίνες τοῦ παραθυριοῦ. Μιὰ βελουδένια κορδελίτσα μαύρη ἀγκάλιαζε πιπιλιστὰ τὸν ἀδυνατισμένο λαιμό της καὶ τὰ μαλλιά της τὰ εἶχε χτενίσει ἀλὰ Κλεὼ καὶ σκεπάζανε τ' αὐτιά της καὶ μόνο δυὸ διαμάντια ποὺ φοροῦσε σκουλαρήκια στραφταλίζανε πράσινα κόκκινα, χαρούμενα καὶ χορευτὰ καὶ κυτάζανε κάτω ἀπὸ τὴν κορακάτη μαυρίλα τῶν μαλλιῶν.

Ἕνας ἀπαλὸς φωσφορισμὸς καλοσύνης κι ἀμιλησιᾶς φωτερόγλυφε τὰ μάτια της, τὰ μεγαλωμένα ἀπὸ τὴ χλωμάδα καὶ τὴν ἀδυναμία. Κάποτε τὰ σήκωνε σιγὰ καὶ φοβισμένα καὶ κύταζε ἀπὸ τὰ τζάμια—μοιάζανε τότε μὲ μεγάλους βελουδένιους πανσέδες ποὺ ἀποκρεμοῦνται ἀπὸ τὰ παραθυρα τῶν ἤρεμων σπιτιῶν, ἀπάνω στὴν ἀκάθαρτη ὀχιαλοὴ τῶν δρόμων. Καὶ χαμήλωνε πάλι εὐτὺς τὰ μάτια καὶ τ' ἀπόσερνε ἀπάνω στὸ βιβλίο, ποὺ κουρασμένα φυλλομετροῦσε. Οἱ γραμμές τοῦ κορμιοῦ της ὅλες εἴχανε γίνει βαρειὲς ἀπὸ τὴν πολλὴν ὑποταγή.

Ξάφνου ἡ Χρυσούλα τρόμαξε. Οἱ ὦμοι της οἱ λιγνοὶ ἀνατριχιάσανε, τὸ χέρι της ἔπεσε λιγωμένο ἀπάνω στὸ βιβλίο καὶ τὰ μάτια της ἀκόμα πιὸ πολὺ μεγαλώσανε καὶ σωπάσανε. Ἀποπίσω της ἄκουσε ξαφνικὰ τὸν Ὀρέστη νὰ πετιέται ἀποκεῖ ποὺ διαβαζε καὶ νὰ περπατεῖ ἄνω καὶ κάτω στὴν κάμερα, νευρικός. Σὰ νἄθελε κάτι νὰ πεῖ καὶ δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ τὸ βαστάξει καὶ σηκώθηκε κι ἀνοίγει τὸ στόμα.

— Θέ μου! Τί θὰ πεῖ;! Τί θὰ πεῖ!

Τὰ γράμματα ἀρχίζαν νὰ χορεύουν ἀπάνω στὶς σελίδες κ' ἤθελε νὰ σηκώσει τὸ κεφάλι καὶ νὰ δεῖ, μὰ δὲν τολμοῦσε. Στάθηκε ἀνάερα ἡ θέλησή της στὸ περίφοβο συμάζωμα τῆς ἀναμονῆς.

— Μίλησε λοιπόν! Μίλησε! πὲς τίποτα!

Δὲν μπόρεσε πιὰ καὶ φώναξε ὁ Ὀρέστης καὶ στάθηκε μὲ σφιγμένα τὰ χέρια ψηλὰ κ' ἔτρεμε.

Δὲν ἤξερε κανένας ποιόν νὰ λυπηθεῖ ἀπὸ τοὺς δυὸ πιὸ πολύ.

— Μίλησε!

του, νὰ τὸ τοποθετήσει λογικὰ στὴ χωριάτικη περιοχή του, νὰ κοιτάξει τοὺς χωριάτες του καὶ τὴ ζωή τους καὶ τὴν ψυχή τους ὅπως εἶναι, ἂν εἶχε τὴ δύναμη νὰ μᾶς τοὺς παρουσιάσει φυσικοὺς ἀνθρώπους, τὸ θέμα του δὲν εἶταν ἀδύνατο νὰ ζωντανέψει σὲ δράμα ἀληθινό. Θὰ τολμοῦσα νὰ τοῦ πῶ νὰ τὸ δοκιμάσει, ἂν δὲν ἤξερα πὼς αὐτὸς ὁ τρόπος θεωρεῖται σὰν κατώτερη τέχνη ἀπ' τὴ συμβολικὴ αἰσθητική.

Τὰ λυρικὰ ποιήματα, ποὺ συμπληρώνουν τὴν τρίτη αὐτὴ σφραγίδα του, εἶναι κατώτερα ἀπὸ κάθε λόγο. Θάχε κερδέσει ὁ ποιητής, ἂν τύπωνε μόνο τὰ πέντε δίστιχα τοῦ «Δαχτυλιδιοῦ τῆς Μάνας».

—

Ἡ «Μαρία Πενταγιώτισσα», τὸ νέο δράμα τοῦ Νιρβάνα, σὰ σοβαρότερη προσπάθεια τῆς νεορωμαντικῆς σχολῆς ποὺ πρωτανέβει ὁ ποιητής, εἶναι καὶ σοβαρότερη ποιητικὴ ἀποτυχία. Μιλώντας γιὰ τὸ «Χελιδόνι» του, εἶπα πὼς ἡ τέχνη τοῦ Νιρβάνα ἔχει τὴν ἀδυναμία νὰ νοιώθει τὴ ζωὴ μὲ γενικὲς ἰδέες μόνο κ' ἔτσι τῆς ξεφέβγει ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ὑστέρημα αὐτὸ φανερόνεται πιότερο στὴν «Πενταγιώτισσα». Κέντρο τῆς ἰδέας ποὺ γυρίζει εἶναι ἡ δύναμη τῆς ὀμορφιᾶς καὶ τὸ τραγικὸ μέρος ποὺ παίζει τούτη στὴ ζωὴ σκορπώντας πίκρα καὶ φαρμάκι καὶ θανατικό. Ἔστω. Μὰ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θὰ ζωντάνεβαν τὴν ἰδέα αὐτὴ μπροστά μας, στὸ δράμα εἶναι ἄψυχοι κι ὠχροί, ἠχολόγια μόνο ἀστέρευτης αἰσθηματικῆς διάχυσης τοῦ συγραφέα. Ἀφίνω ἀξέταστο τὸ ζήτημα ἂν ἡ δημιουργικὴ ἀδυναμία του τὸν φέρνει σ' αὐτὸ τὸ τεχνικὸ ἀποτέλεσμα ἢ ἡ ρωμαντικὴ αἰσθητική του τὸν παρασέρνει στὸ νὰ περιφρονεῖ τὴν πρώτη ἀπαίτηση γιὰ ἕνα δράμα: τὴ ζωντανὴ παράσταση προσώπων καὶ περιστατικῶν. Κοιτάζω μόνο τὸ ἀποτέλεσμα, πὼς ἡ «Μαρία Πενταγιώτισσα» δὲ δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ πιθανοῦ, τοῦ ζωντανοῦ, τἀληθινοῦ. Δὲν καταπείθει καὶ δὲ συγκινεῖ. Ὅλα τόσο κρύα καὶ τεχνητὰ καὶ ζητημένα. Κ' εἶναι σὰν τὸ θέλει ἐπίτηδες ὁ ποιητής της, σὰ νὰ πασκίζει νὰ γυμνόσει τὸ δράμα του ἀπὸ κάθε ἀλήθεια, ρίχνοντάς του τὸ μαγνάδι τοῦ μυθικοῦ καὶ τὴν ἄχνα τοῦ μυστήριου. Ψυχικὴ κίνηση τῶν προσώπων του καταντάει μόνο ἡ αἰσθηματικὴ ἀσάφεια, δραματικὴ κίνηση μόνο οἱ ρωμαντικὲς σκηνογραφίες κ' εἰδυλλιακὲς εἰκόνες, πολὺ λίγο πρωτότυπες κι αὐτὲς καὶ πολὺ λιγότερης ποιητικῆς ἀξίας. Κρίμα πὼς ἡ πρόθεσή του νἀρμονίσει περσότερο τὴ γλώσσα του στὸ δράμα αὐτὸ—κι ὅταν τὸ θέλει ὁ Νιρβάνας εἶναι στὴ γλώσσα δυνατὸς τεχνίτης—κρίμα πὼς ἡ προσπάθεια του νὰ δόσει ντόπιο χρῶμα στὸ διάλογο ναδάγησαν θλιβερὰ στὴν ἀδιόρθωτη, τὸ ξαναλέω, αἰσθηματολογικὴ διάθεσή του. Δὲν ξέρω σὲ ποιό τεχνικὸ ἀποτέλεσμα θάφτανε μὲ τὴ ρωμαντική του αἰσθητικὴ ἂν ἔπλεκε τὸ θέμα του σὲ παραμύθι. Ἔτσι ὅμως ὅπως μᾶς τὸ δίνει σὲ δραματικὴ μορφή, καθάλλο εἶναι παρὰ δράμα. Κ' οἱ ἀπανωτὲς ἀποτυχίες ὄχι μόνο τοῦ ἴδιου ποιητῆ, μὰ κι ἄλλων ὀπαδῶν τῆς ἴδιας αἰσθητικῆς, μοῦ δυναμόνουν τὴν ἰδέα πὼς μὲ παρόμοιον τρόπο ἀντίληψης ζωῆς καὶ τέχνης εἶναι ἀπίθανο νὰ βγεῖ στὸ φῶς δραματικὸ ἔργο ἄξιο λόγου.

—

Ἡ «Νίτσα» τοῦ κ. Ζ. Φυτίλη εἶναι ἀπ' τὰ δράματα ποὺ γράφονται γιὰ νὰ συζητήσουν ἢ νὰ λύσουν στὴ σκηνὴ ἕνα κοινωνικὸ θέμα. Τὸ συγραφέα τῆς «Νίτσας» φαίνεται νὰ τὸν ἀνησυχεῖ τὸ ζήτημα τῆς γυναικός, ἡ θέση της στὴ σημερνὴ κοινωνία κ' ἡ προσπάθεια της νὰ χειραφετηθεῖ. Ποιά στάση παίρνει ὁ συγραφέας στὸ ζήτημα, μοῦ στέκει ἀδύνατο νὰ τὸ νοήσω. Δὲ θὰ μ' ἔμελε γι' αὐτὸ ὁλότελα, ἂν μποροῦσε νὰ μοῦ δόσει μιὰ εἰκόνα ἀπ' τὸ γυναίκιο ἀγώνα. Μὰ στὴν ἀντίληψη τοῦ κ. Ζ. Φυτίλη φαίνεται νάναι τόσο συγχυσμένο τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς ὅσο μεγάλη κ' ἡ δημιουργική του ἀδυναμία. Γιὰ ποιητικὴ ἢ τεχνικὴ ἀξία τοῦ ἔργου εἶναι κάθε λόγος ἄσκοπος. Ὄχι μόνο τὴ συγκίνηση, μὰ οὔτε ἁπλὸ ἐνδιαφέρο δὲ γεννάει. Τὸ μόνο ποὺ ἤθελα νὰ ξέρω: Εἶναι τὸ δράμα διακωμώδηση τῆς χειραφεσίας τῆς γυναίκας, ἢ ἡ ἰδέα ποὺ ἔχει ὁ συγραφέας γιὰ τὸ ζήτημα καὶ τὸ ἰδανικὸ τῆς χειραφετημένης εἶναι ἡ Νίτσα, καθὼς μᾶς τὴν παρουσιάζει στὴν τελευταία πράξη μέσα «στὸ καλλιτεχνικότατο σαλόνι τοῦ ἀπαρτεμάν της στὰ Παρίσια;» Ἂν τὸ πρῶτο, λίγο τὸ κακό. Ὑπάρχουν συγραφεῖς πολὺ ἀνώτεροι ἀπ' τὸν κ. Φυτίλη, ποὺ σὲ κάθε προοδευτικὴ κίνηση τῆς ζωῆς βλέπουν τὰ παραστρατίσματα τῶν ἄρρωστων καὶ συγχυσμένων μυαλῶν μόνο. Πολὺ θλιβερότερη θάταν ἡ δεύτερη ὑπόθεση. Γιατί, σὲ τέτια περίσταση, ὅσο κι ἂν ποιητικὴ ἱκανότητα τοῦ συγραφέα τῆς «Νίτσας» δὲ φτάνει νὰ ἐμπνευστεῖ ἀπὸ τὴν πραματικότητα, ὡστόσο κ' ἡ θεωρητικὴ ὄψη τοῦ ζητήματος ἂν τὸν ἔχει μόνο συγκινήσει, θἀπαιτοῦσε κανένας νὰ φρόντιζε νὰ τὴ γνωρίσει καλίτερα καὶ νὰ μὴν τὴ γελοιοποιήσει ἀθελά του.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθῆνα Δρ. 5.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμος ὑπόγειου Σιδερόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κιόσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας« Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἐπανάσταση ποὺ ὑποχωρεῖ—Ὁ μπαμπούλας—Πλατιὰ καὶ στενή—Ὁ Γιάννης καὶ τὸ θεριὸ—Μιὰ γνώμη γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο.

ΤΟ σωστὸ χαραχτηρισμὸ τῆς ψευτοεπανάστασης, τὸν ἔδωσε ὁ Σταματίου στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τρίτης μὲ τὸ ἄρθρο του «Μωρὲ μοῦτρα». Ναί, «ἐπανάσταση ποὺ ὑποχωρεῖ»—τέτια εἶναι ἡ ἐπανάστασή μας· κι ἀπὸ μιὰ τέτια ἐπανάσταση ποὺ κάνει μισὸ βῆμα μπροστὰ καὶ δέκα πίσω, ποὺ ἀντὶ νὰ συντρίψει τὰ ἐμπόδια, τοὺς κάνει τεμενὰ κι ἀλλάζει δρόμο, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καρτερεῖ καμιὰ γενναία πράξη, καμιὰ σοβαρὴ καὶ μελετημένη ἀπόφαση, κανένα μέτρο γενικὸ καὶ σωτήριο.

Μπαλώματα μοναχὰ καὶ βιαστικὰ πράματα κι ἀμελετησιὰ κ' ἐπιπολαιότητα. Καὶ θαρρεῖ κανεὶς πὼς ὅταν ἡ Ἐπανάσταση ἀποφασίζει κάτι ποὺ συφέρνει σὲ μιὰ ἐπαρχία καὶ δὲ συφέρνει σ' ἄλληνε, κάθεται καὶ λογαριάζει σὰν ὁ κοινότερος κοματάρχης τὰ κουκιά, ἀπὸ ποῦ εἶναι τὰ περσότερα, ποιὰ ἐπαρχία συφέρνει νὰ ἱκανοποιηθεῖ—καὶ δὲν τραβάει μπροστὰ στὸ δρόμο της καὶ δὲ σφαλνάει τὰ μάτια της καὶ δὲ βουλώνει ταῦτιά της καὶ δὲ βαστάει μο-

---

— Τί νὰ πῶ; Τί νὰ πῶ;

Ἡ φωνή της γλυκειὰ καὶ μαλακιά, σὰ φωνὴ ραγισμένης κκμπάνας.

— Ἄ! δὲν ἔχεις τίποτα νὰ πεῖς! Τίποτα! ἄ!

Καὶ ξέσπασε σ' ἕνα γέλοιο τρομαχτικὸ καὶ σίμωσε τῆς Χρυσούλας, ἁπλώνοντας τὸ χέρι του.

— Τί βιβλίο εἶναι αὐτό; Ποιός σοῦ τὄδωκε;

— Ὁ Γοργίας.

— Ἄ! ὁ Γοργίας! Πῶς δὲν ἦρθε σήμερα νὰ σὲ δεῖ τὸ ξεμωραμένο γεροντάκι;.. Σ' ἀγαπᾶ, δὲν τὸ ξέρεις;

Καὶ γέλασε τὸ ἴδιο σπαραχτικότατο γέλοιο.

— Σ' ἀγαπᾶ! Γιὰ σένα βάφει τὰ μαλλιά του, κρύβει τὰ χρόνια του, γίνεται ποιητὴς μπροστά σου, γιὰ σένα ἀραδιάζει ὡραῖα, φκνφαρόνικα λόγια, δὲν τὸ ξέρεις; Κάνεις πὼς δὲν τὸ ξέρεις! Χαχαχά!

— Ὀρέστη!

Ὅλη ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας σωρειάστηκε μπροστά του κ' ἔσμιξε τὰ χέρια σὰ σὲ προσευχὴ καὶ εἶπε: — Ὀρέστη!

Ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά.. Ἕνα χέρι ἀπρόσεχτο ἢ κακὸ νὰ τὴν κουνήσει, χιονίζουνε μαδημένα χάμω ὅλα της τἄ λουλούδια.

— Σώπα! Θ' ἀρχίσεις τώρα καὶ τὰ κλάματα! Ἄ, δὲν εἶναι ζωὴ αὐτή! Εἶναι μαρτύριο!

(—Τὸ ξέρω, ἔχω ἄδικο, μὰ δὲν μπορῶ, θέλω νὰ φωνάξω, θέλω νὰ σὲ κάμω νὰ φωνάξεις, θέλω νὰ ἐξορκίσω τὴ σιωπὴ ποὺ πνίγει με! Ὦ! νἄξερες, νἄξερες τὰ ὅσα ὑποφέρω, δὲ θὰ τρόμαζες ἔτσι καὶ δὲ θἄνοιγες ἔτσι τὰ μάτια σου φοβισμένα νὰ μὲ κυτάζεις. Ὄχι! Δὲν εἶμαι κακὸς ἐγώ! Δὲν εἶμαι κακός! Πονῶ! νά, τί ἔχω! Τίποτ' ἄλλο! Πονῶ!..)

— Ἄ! Ὄχι! Δὲν εἶναι ζωὴ αὐτή!

Ἡ Χρυσούλα τινάχτηκε ἀπάνω. Κάτι ἤθελε νὰ πεῖ, μὰ κρατήθηκε. Καὶ σωρειάστηκε πάλι στὴν πολυθρόνα. Τὸ βιβλίο ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια της· κ' ἔπεσε χάμω. Μάζεψε ὅλη τὴ δύναμη τοῦ κορμιοῦ της στὰ χείλια της καὶ μουρμούρισε:

— Τί φταίω ἐγώ, Ὀρέστη; Τί φταίω..

(Ἡ φωνούλα της παράπονο λαβωμένου πουλιοῦ ποὺ κλαίγεται στὸ φεγγάρι).

— Ἄα! τί φταίς! (Ὦ! ἐπιτέλους, θὰ φωνάξω, θὰ τρυπήσω αὐτὴ τὴ μολυβένια στέγη τῆς σιωπῆς ποὺ μὲ κατασκεπάζει καὶ θὰ δῶ λίγο γαλάζιο οὐρανὸ καὶ θ' ἀναπνεύσω καὶ θ' ἀλαφρώσω!) Τί φταίς! Μέρα νύχτα σέρνεσαι γύρω μου κ' εἶσαι σὰ φάντασμα καὶ δὲν ἀκούγουνται τὰ βήματά σου καὶ δὲ μιλεῖ τὸ στόμα σου, μὰ τὰ μάτια σου κλαίνε καὶ φωνάζουνε καὶ δὲ μ' ἀφίνουν ἥσυχο. Γίνηκες χλωμή, ἔλιωσες, τὰ μπράτσα σου ἀδυνατίσανε, ἀσκήμισες, δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑποφέρω ἔτσι! Ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ χαρά, ἀπὸ ζωή, ἀπὸ γέλοια γύρω μου, ἐννοεῖς; Θέλω νὰ γελᾶς, θέλω νἄσαι εὔθυμη, θέλω νὰ μοῦ κάνεις τὴ ζωὴ εὔθυμη! Μὰ δὲ βλέπεις λοιπὸν πόσο ὑποφέρω; Δὲ βλέπεις πόσο πονῶ; Πεθαίνω!

Τῆς εἶχε πιάσει τὸ χέρι καὶ τὄσφιγγε καὶ τὸ τυραννοῦσε. Ὅλο του τὸ σῶμα τὄδερνε μιὰ θανάσιμη φουρτούνα. Τὰ μάτια τῆς Χρυσούλας σκύψανε ἀπάνω του γεμάτα ἀγάπη, ὑπακοὴ καὶ τρόμο. Ἕνας οἶχτος γιὰ τὸν Ὀρέστη, γιὰ τὸν ἑαυτό της, γιὰ ὅλο τὸν κόσμο δακριοπερίλουσε τὴν ψυχή της καὶ τὴ φωνή της καὶ εἶπε:

— Ὑποφέρεις, ἀγάπη μου; Ὑποφέρεις! Τί ἔχεις;

— Πεθαίνω! Δὲ βλέπεις; Μὰ δὲ μὲ βλέπεις πῶς κατάντησα; Μνῆμα τὄκανες τὸ σπίτι μας μὲ τὸ βουβὸ παράπονό σου!

— Ἀγάπη μου, τί φταίω; τί φταίω; Θὲς νὰ γελῶ, μὰ δὲν μπορῶ! Βλέπεις δὲν μπορῶ!

Προσπάθησε νὰ γελάσει καὶ ξέσπασε σ' ἕνα κλάμα ἀβάσταχτο!

ναχὰ ὑψωμένη τὴ γροθιά της νὰν τὴ ρήξει κεῖ ποὺ πρέπει καὶ κεῖ ποὺ συφέρνει νὰ πέσει.

Μὰ ἡ δική μας ἡ Ἐπανάσταση εἶτανε βιαστικιὰ κι ἀμελέτητη, δίχως ὁρισμένο πρόγραμμα καὶ δίχως γενικώτερο σκοπό. Ἐπαναστάτησε μοναχὰ μιὰ τάξη καὶ οἱ ἄλλες τάξες, ἢ ἀπὸ φόβο ἢ ἀπὸ τὸ Ρωμαΐικο «ἂς δοῦμε τί θὰ κάμουνε κι αὐτοί ;» ἀνοιξανε πήχη τὸ στόμα τους, ὄχι γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦνε ἢ γιὰ νὰ ζητήσουν κι αὐτὲς τὸ δίκιο τους, μὰ γιὰ νὰ φωνάξουνε Ζήτω !

*

Ο ΜΠΑΜΠΟΥΛΑΣ αὐτὸς ποὺ λέγεται «Στρ. Σύνδεσμος» δὲν μπορεῖ νἆναι κορακοζώντος. Μιὰ μέρα θὰ λείψει. Μὰ δὲ μᾶς λέτε, σὰ λείψει αὐτὸς ὁ μπαμπούλας, τί δρόμο θὰ τραβήξει ἡ Βουλή ;

Θὰ κολαστεῖτε καὶ μονάχ' ἂν τὸ φανταστεῖτε πὼς ἡ Βουλή μας μπῆκε ἢ θὰ μπεῖ σιγὰ σιγὰ στὸν ἴσιο δρόμο καὶ δὲ θὰν τῆς χρειάζεται μπαμπούλας πιά. Ἡ συζήτηση γιὰ τὴν ἐκλογική περιφέρεια θὰ σᾶς ἀπέλπισε πὼς μπορεῖ νὰ γίνει τέτιο θάμα στὶς μέρες μας καὶ στὸν τόπο μας. Ὁ κάθε βουλευτάκος κοίταξε πῶς νὰ φυλάξει τὴν κόκα του. Κι ἂ στὸ τέλος ἀναγκαστήκανε νὰ ψηφίσουν τὴν «εὐρεία ἐκλογική περιφέρεια», ἂς ὄψεται γι' αὐτὸ ὁ «Στρ. Σύνδεσμος». Αὐτοὶ οἱ ἔρμοι δὲ φταῖνε καθόλου.

*

ΩΣΤΟΣΟ γιὰ μᾶς, πλατιά, στενή καὶ στενόμακρη, τὸ ἴδιο κάνει. Κανένα κέρδος ἀπὸ τὸ στένεμα ἢ ἀπὸ τὸ ἄπλωμα. Στὴ στενὴ ἐκλογικὴ περιφέρεια μπορούσανε καὶ πετυχαίνανε καὶ μικροὶ κοματάρχες. Στὴν εὐρεία θὰ πετυχαίνουνε μόνο οἱ μεγάλοι. Αὐτὸ εἶναι ὅλο τὸ κέρδος. Μὰ λέτε νἆναι καὶ τόσο σημαντικό ;

Σὰ δὲν μπερεῖτε νὰ μᾶς τὸ ἀποδείξετε πὼς οἱ μεγάλοι κοματάρχες εἶναι (γιὰ τὴν πολιτικὴ μιλοῦμε κι ὄχι γιὰ τἄτομα) ἠθικώτεροι ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ σὰ δὲ φροντίζετε νὰ δώσετε καμιὰ τέτια πολιτικὴ μόρφωση στὸ λαό, ὥστε νὰ ξεχωρίζει καὶ νὰ ἐκλέγει τοὺς καλύτερους, μιὰ τρύπα πάλι στὸ νερὸ κάνατε μὲ τὴν εὐρεία σας, ποὺ θἀναγκαστεῖτε νὰ τὴν ξαναστενέψετε αὔριο μεθαύριο πάλι.

Ράβε ξύλωνε δουλιὰ νὰ μὴ σοῦ λείπει. Δὲν ἀξίζει νὰ κεντηθοῦν αὐτὰ τὰ λόγια πάνου στὴ σημαία τῆς Ἐπαναστασης ;

*

ΝΑ μὴν τὰ ξερομασάμε. Ἕνα λείπει ἀπὸ τὴν καμαρωμένη μας (τὴν Ἐπανάσταση δά). Ἡ παλικαριά. Ἂς εἶναι. Ἕνας Τυπάλδος μοναχά...—Μὰ αὐτὸς εἶτανε προδότης καὶ πῆγε, τζάνουμ, νὰ κάψει τὰ καράβια μας.

Λοιπὸν ποὺ λέτε οὔτε ὑποψία παλικαριᾶς. Κι ἀποδείχτηκε θεοφάνερα τὴν Τρίτη τὸ βράδι μέσα στὴ Βουλή. Κεῖνοι ποὺ πολεμήσανε λυσσασμένα τὸ νομοσχέδιο τῆς εὐρείας, τὰ χρειαστήκανε μόλις ψιθυρίστηκε πὼς ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ μπήκανε μέσα στὴ Βουλή. Καὶ τὸ Κα-

πετανάτο, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, μόνο ἕνα «οὔ ! !» ἔβγαλε, κι αὐτὸ σιγανὰ σιγανά, καὶ πῆγε καλιά τους.

Κι ὅμως σὲ κάπια Βουλὴ κάποτε (ὄχι στὴ δική μας, γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ !) εἶπαν οἱ βουλευτάδες στὸ στρατὸ «ἐλάτε βγάλτε μας μὲ τὴ μπαγιονέτα ἀπὸ δῶ μέσα»· κι ὁ στρατὸς τοὺς τὴν ἔκαμε τὴ χάρη ποὺ τοῦ ζητήσανε.

Μὰ δῶ φοβάται ὁ Γιάννης τὸ θεριὸ καὶ τὸ θεριὸ τὸ Γιάννη.

*

ΣΤΗΝ «Πατρίδα» τοῦ περασμένου Σαβάτου δημοσίεψε ὁ κ. Λυμπερόπουλος ἕνα φωτεινὸ καὶ στοχαστικὸ ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «Τὰ πανεπιστημιακὰ νομοσχέδια τῆς Κυβερνήσεως», ποὺ δὲν ξέρουμε ἂν ἄδειασε νὰν τὸ μελετήσει ὁ κ. (ἀναμορφωτὴς καὶ λόγου του) Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ὁ κ. Λυμπερόπουλος ποῦναι ὑφηγητὴς τῆς Παθολογίας, ὄχι γιὰ λοῦσο, καὶ διδάσκει, μὲ πυκνὸ πάντα ἀκροατήριο, καὶ στὸ Πανεπιστήμιο καὶ στὴν Πολυκλινική, προτείνει νὰ ἐκλέγουνται καθηγητὲς στὸ Πανεπιστήμιο, ὄχι ὅσοι ἔχουν ἐκδόσει μόνο ἐπιστημονικὰ συγράμματα, μὰ καὶ ὅσοι διδάσκουν ὡς ὑφηγητὲς στὸ Πανεπιστήμιο κ' ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ ξέρουνε νὰ διδάξουνε. Γιατί, καθὼς πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ ὁ κ, Λυμπερόπουλος, μπορεῖ νἆναι κανεὶς καλὸς συγραφέας μὰ ὄχι καὶ καλὸς δάσκαλος, καὶ τότε οἱ μαθητές του δὲν ἔχουνε νὰ ὠφεληθοῦνε καὶ πολλὰ πράματα ἀπὸ τὴ σοφία του.

Τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Λυμπερόπουλου εἶναι πὼς ὅταν ἀδιάζει καμιὰ θέση στὸ Πανεπιστήμιο νὰ γίνεται δημόσιος διαγωνισμὸς καὶ νὰ τὴν παίρνει ὁ καλύτερος.

ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ

Τὴ βρεφική σου σὰν πρωτάκουσα φωνή,
Γλυκόηχη κι ἀγνώριστη ἁρμονία,
Σὰν κάτι ἀνεχτίμητο, ξεχωριστό,
Σὰν κάποιαν ὑπερκόσμια μελωδία.

Μοῦ φάνηκε σὰν τὸ ἐκλεχτὸ κι ἀτέλειωτο,
Κάτι, ποὺ αἰώνια θὰ ζήσῃ καὶ δὲ σβυέται,
Χιλιόπαλμο, γλυκὸ κι ὀνειρευτὸ μαζί,
Γιατὶ μὲ τὴν ψυχὴ πρωταγροικιέται.

Καὶ σὰν πρωτάκουσα τοῦ πόνου τὴ φωνή,
Τοῦ πόνου σου, ποὺ σ' ἔσβυσε—ὠϊμένα !—
Σὰ σὲ θώρηα—σὲ ἀκριβέ ;—νὰ σπαρταρᾷς,
Μὲ τὰ μάτια σου ἀνέκφραστα, σβημένα.

Σὰ νἄμοιαζε τοῦ μαύρου πόνου σου ἡ φωνή,
Μὲ τὸν Πόνο τὸν Αἰώνιο, τὴ λαχτάρα,
Ποὺ δὲν πεθαίνει, ὅπως πέθανες ἐσύ,
Μὰ βασιλεύει ἀκοίμητος, κατάρα !

Ἀντίκρυσα τὸν ἀγκαθένιο Γολγοθᾶ,
Ποὺ αἰώνια θὰ βαστάῃ σταυρωμένη
Τὴν Ἀνθρωπότη, πάντα σκλάβα τοῦ κοσμοῦ,
Κουρελλιάρα, ταπεινή, ξεμωραμένη.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Φαίνεται πώς, ἃ θέλουν οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ φετεινὸ χειμώνα θἄχουμε θέατρο τῆς προκοπῆς στὴν Ἀθήνα ὄξω ἀπὸ μπακάλικους ὑπολογισμοὺς κι ἀπὸ ἀσυνείδητα καλοπιάσματα τοῦ λαϊκοῦ γούστου.

Τὸ «Πανελλήνιο» μὲ διευθυντὴ τὸν κ. Θωμᾶ Οἰκονόμου, σώνει λίγο νὰ ὑποστηριχτεῖ ἀπὸ τὸ κοινό, καὶ θἄναι τὸ θέατρο ποὺ θὰ τιμήσει τὴν πρωτεύουσα καὶ θὰ μᾶς ἀποζημιώσει γιὰ τὶς καλοκαιριάτικες ἀηδίες.

*

Ἀρχίνησε τὸ περασμένο Σαβάτο μὲ τὸ ἔξοχο ἔργο τοῦ Μαξὶμ Γκόρκυ «Στὸ Βυθό». Τὸ πρῶτο βῆμα του μᾶς ἀπέλπισε γιὰ τὸ κοινό μας. Τὸ ἔργο εἶναι ἔξοχο· κάθε πρόσωπο τοῦ ἔργου καὶ ξεχωριστὸ δράμα· κάθε λέξη του διαμάντι· κάθε σκηνὴ καὶ μπαλταδιὰ γερὴ κατὰ τῆς κοινωνικῆς σαπίλας καὶ τῆς ἀδικίας τῆς ζωῆς. Παίχτηκε ὑπέροχα· ἀπὸ τὴν καλλιτέχνιδα κ. Νίτσα Μουστάκα ἴσαμε τὸν πιὸ πρωτόπειρο ἠθοποιό, τὸν κ. Ρώτα, ποὺ σ' αὐτὸ τὸ ἔργο πρωτοβγῆκε στὴ σκηνή, ὅλοι καλοί, ὅλοι στοὺς ρόλους τους μέσα, γιατὶ εἴχανε διδαχτεῖ ὅλοι ἀπὸ τὸν κ. Οἰκονόμου—τὸ μόνο δὰ σκηνικὸ δάσκαλο ποὔχουμε—καὶ εἴχανε διδαχτεῖ ἔτσι ποὺ νὰ φαίνεται πὼς ὁ ἴδιος ὁ κ. Οἰκονόμου παρασταίνει στὴ σκηνή.

Στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ κ. Κοντογιάννης, ποὔπαιζε ἴσαμε τώρα σὲ Γερμανικὸ θέατρο, ζωντάνεψε ἀληθινὰ τὸν «ἀλκολικὸ ἠθοποιὸ»—ἕναν ἀπὸ τοὺς δυσκολώτερους τύπους ποὺ βρίσκουνται στὸ ἔργο τοῦ Γκόρκυ.

*

Καλὸ λοιπὸν τὸ ἔργο, καλὴ καὶ ἡ ἐχτέλεση, μὰ ὄχι τόσο φίνο καὶ τὸ ἀκροατήριο, γιατὶ δὲν τὰ κατάφερε νὰν τὸ πολυνιώσει τὸ ἔργο, νὰ μπεῖ μέσα στὴν οὐσία του, νἀντικρύσει τὴν ψυχή του.

— Σώπα, σώπα, Χρυσούλα ! Δὲν εἶμαι κακός, τὸ ξέρεις... Σώπα !

— Ναί, ναί, τὸ ξέρω.

Κ' ἔπεσε μπροστὰ στὰ πόδια, σὰν ἄψυχο κορμί, κι ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ κλαίει—χωρὶς φωνή, χωρὶς θόρυβο, χωρὶς νὰ σαλεύει. Ἔτσι καὶ κάποια δέντρα ποὺ πληγώνουν ξυλοκόποι ἀρχίζουν εὐτὺς τὸ βουβὸ κύλιστο κλάμα.

Ἡ παιδιακήσια χαρὰ τῆς Ἄνοιξης ἔμπαινε τώρα μαζὶ μὲ τὴ δύση, ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τὰ μαλλιὰ τῆς Χρυσούλας γελάσανε ὡς ἔπεσεν ἀπάνω τους χαδευτικιὰ ἡ δύση. Ἕνα βάρος ἔλιωσε καὶ χύθηκε μαζὶ μὲ τὰ δακρυα καὶ χάθηκε. Κι ἀλάφρωσε τὸ στηθάκι τῆς Χρυσούλας κι ὁ λαιμός της ξεπλάνταξε κκὶ τὰ λόγια ξεχειλούσανε τώρα ἀσκόνταφτα ἀπὸ τὴν καρδιὰ καὶ φτάνανε στὰ χείλια καὶ πέρασνε ἥσυχα, ἥσυχα, σὰ μελὶ ποὺ στάζει.

— Σ' ἀγαπῶ. Δὲν ξέρω τίποτ' ἄλλο. Δὲν ἔχω ἐγώ, δὲν ἔχω θέληση, δὲν ἔχω περηφάνεια καὶ ντροπή ! Κλαίω καὶ γελῶ καὶ πεθαίνω χωρὶς νὰ τὸ θέλω, χωρὶς νὰ ξέρω τί κάνω. Κλαίω ὅταν μοῦ λείπεις κ' εἶσαι μαζί της καὶ ξαγρυπνῶ καὶ φωνάζω. Κι ὅταν σὲ νοιώσω ἀπὸ μακριὰ νἄρχεσαι κουρασμένος, θἄθελα νὰ πέσω ὅλη καὶ ν' ἀπλωθῶ στὸ κατώφλι μαλακά, γιὰ νὰ πατήσεις καὶ νὰ περάσεις. Βλέπεις, ἐγὼ δὲν εἶμαι τίποτα. Ἕνα παιχνιδάκι ντελικάτο κ' εὐκολόσπαστο εἶμαι μέσα στὰ χέρια σου. Ἐγὼ εἶμαι ἕνα πράμα ποὺ κλαίει, γελᾶ, σωπαίνει καὶ δίνεται.

Εἶχε ἀγκαλιάσει τὰ πράματά του καὶ παραμιλοῦσε. Ἡ κορδέλα ἡ οὐρανιὰ τοῦ κεφαλιοῦ της εἶχε πέσει καὶ τὰ μαλλιά της εἴχανε λυθεῖ. Ἡ ζεστασιὰ τοῦ κορμιοῦ της ἀγκάλιαζε καὶ ζέσταινε τὸ κορμὶ τοῦ Ὀρέστη καὶ τὸν ἔκανε νὰ νοιώθει μιὰ ἡδονικότατη σωματικὴ εὐτυχία.

— Σώπα, Χρυσούλα ! Μὴ μιλεῖς ἔτσι ! Μὴν κλαίς ! Σώπα !

Ἔσκυψε καὶ τὴ χάδεψε. Τὸ ἐγώ του ὅλο ἀναγάλλιαζε ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση. Πόσο γλυκὰ κ' ἡδονικὰ σπαρταροῦνε τὰ σφαχτάρια μέσα στὰ χέρια τοῦ σφάχτη ! Καὶ πόσο γλυκόπιοτο εἶναι τὸ αἷμα τὸ ζεστὸ τῶν ἀνθρώπων ποὺ μᾶς ἀγαποῦνε !

— Δὲν ξέρεις ἐσύ, Ὀρέστη, δὲν ξέρεις.

Ὁ Ὀρέστης χαμογελοῦσε ἀποπάνω της καὶ τῆς χάδευε τὰ μαλλιά. Ὦ ! πόσο ἡδονικὸ εἶναι τὸ τρίξιμο τῶν ψυχῶν ποὺ γκρεμίζουνται καὶ σποῦνε, ὅταν καταδεχτοῦμε ν' ἁπλώσομε τὸ χέρι μας καὶ νὰ τὶς σπρώξομε λίγο !

— Δὲν ξέρεις ἐτύ, δὲν ξέρεις. Θυμᾶσαι ἐκεῖ πέρα στὴν Πατρίδα μας ποὺ πηγαίναμε στὴν ἐξοχὴ ὁλομόναχοι καὶ κυτάζαμε θαμπωμένοι ἀπὸ τὸν ἥλιο τὴν πόλη καὶ τὴν πολλὴ εὐτυχία, τὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα καὶ τὰ σπαρτὰ καὶ τὴν ἀγάπη κ' ἔτρεχες ἐσὺ μπροστά μου κ' ἔπιανες τὶς μῶβ πεταλουδίτσες γιὰ νἄ τὶς καρφώσεις στὴ συλλογή σου ; Κ' ἐγὼ τὶς λυπόμουνα κατάκαρδα. Σοῦ τὄλεγα καὶ σὺ γελοῦσες—θυμᾶσαι ; θυμᾶσαι ;

— Θυμοῦμαι ! Θυμοῦμαι !

(Ὁ ἥλιος ὁ ἑλληνικὸς γέμισε τὰ μάτια, τὰ μαλλιά, τὰ χέρια τοῦ Ὀρέστη ! Ὦ ! τὰ βουνὰ καὶ τὰ σπαρτὰ κ' ἡ θάλασσα ! Καὶ ἡ ἀγάπη ἐκείνη !)

— Θυμοῦμαι ! Θυμοῦμαι !

— Ἡ ψυχή μου, Ὀρέστη, εἶναι καὶ μένα μιὰ πεταλουδίτσα μῶβ, ποὺ τὴν τρυπᾶ πέρα καὶ πέρα—σὰν καρφίτσα—ἡ ἀγάπη σου...

Τὰ γόνατα τοῦ Ὀρέστη εἴσκνε ζεστὰ ἀπὸ τὸ κορμὶ τῆς Χρυσούλας. Ὕστερα ἀπὸ τὰ μαρτύρια τοῦ νοῦ του, τὰ λόγια καὶ τὰ χάδια τῆς Χρυσούλας, τοῦ χύνκνε μιὰν ἀπολαυστικότατη, ἀνκπάντεχη, σωματικὴ εὐτυχία.

(Ἀκολουθεῖ)

Πέτυχε τὸ ἔργο, μὰ δὲν πέτυχε καὶ τὸ ἀκροατήριο· κι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπελπιστικό. Ὡςτόσο τὸ ἀπελπιστικώτερο εἶναι πὼς μερικοὶ δικοί μας θεατροβιομήχανοι, ἀπὸ συναδερφικὴ ἀντιζηλία(!!), θορυβοῦσανε στὰ διαλείμματα καὶ φωνάζανε πὼς τέτια ἔργα δὲν εἶναι γιὰ τὸ κοινό μας!

Φυσικώτατο. Μὰ ἴσια ἴσια αὐτὸ ἀγωνίζεται νὰ καταφέρει κι ὁ κ. Οἰκονόμου, ἂν κάπως βοηθηθεῖ. Νὰ μᾶς ἑτοιμάσει δηλ. ἕνα κοινὸ ποὺ νἆναι γιὰ τέτια ἔργα.

ΘΕΑΤΡΟΦΙΛΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ *)

Α

ΣΑΜΟΘΑΚΙΤΚΟΓ ΜΥΓΟΛΟΓ

Ἤψὲ 'πουνψὲν ἤπησα 'π τοῦ χάουda dὴ πόρτα
κούγου κὴ dὴ χάωdισσα doὺ γιό της καταάτη.
- Ὦ γιέ μ' adουϊνοχουϊστή, ξηπατοφαμηλίτη,
κάμεις μανάδες 'χὼς πηδιά, γυνοῖκες 'χὼς ἄdοιοι,
τούτη dὴ νιὰ πυὺ γήφηκο τί θὲ νὰ τὴν ἐκάνω;
Βάνου d' νὰ φά, dὲ γεύητη, βάνου d' νὰ πῇ dὲ πίνει,
στώωνου dὴ στώωμ' ἀπ' ἀργαλιό, σιdον' ἀπὸυ βηλόνι,
βάνου dὴ ν' ἀπουχοιμηθῇ,κὴ γύπνους dὲ dὴ παίρνει,
γνένει στάατα νὰ διαβῇ κὴ dόομου νὰ πηγαίνῃ...
Ἔχειν τὸυ σπίτι τσ' ἀνοιχτὸ κὴ τὰ ψωμὰ σdὸυ φούρνου,
ἔχει κὴ τὸυ μονὸ πηdὶ σ' τὴ κούνια νὰ κοιμάτη..

Β

Ο ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΣ ΝΙΟΓΑΜΠΡΟΣ

Ἕνα πουλὶ θαλασσιὸ κι ἄλλο πουλὶ βουνήσιο,
ἐπὰ σὲ πέτρα κάθουντον σὲ ριζιμὸ λιθάρι,
βαστοῦσαν καὶ στὰ νύχια τους χαρτὶ καὶ καλαμάρι,
τὸ καλαμάρι ἔγραφε καὶ τὸ χαρτὶ μολόγα:
-- 'Οπ' ἔχει ἄντρα στὴν ξενιτιὰ νὰ μὴ τὸν ἀπαντέχῃ.
Ὅλες οἱ νιὲς τ' ἀκούσανε. κι ὅλες μαῦρα φορέσαν..
Τ' ἀκούει καὶ μιὰ ὄμορφη, μιὰ νεοπαντρεμένη,
μαζεύει πέτρες σ τὴν ποδιὰ κοὶ πέτρες εἰς τὰ χέρια
τὴ θάλασσα πετροβολᾶ!.. τὴ θάλασσα σκοτώνει!
—'Ανάθεμά σε θάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα
ἀπ' ὄπνιξες τὸν ἄντρα μου, ἀδέρφια καὶ ξαδέρφια...
—Τί φταίω γὼ ἡ θάλασσα ἡ πικροκυματοῦσα;
φταίουν οἱ πρῶτοι μαραγγοὶ ποὺ φκιάναν τὰ καράβια
καὶ ξενιτεύουνται οἱ νοὶ κι ὅλα τὰ παληκάρια!

Γ

Νᾶχα τὰ ροῦχα 'πὸ κλαδί, παπούτσια 'πὸ τ' ἀγκάθι,
ν' ἀνέβαινα νὰ λόγιαζα τὰ ἰδικά σου πάθη!

—

Νᾶταν τὰ στήθη σου γιαλί, νἄβλεπα τὴν καρδιά σου,
σὰν τί καημὸ καὶ φλογισμὸ ἔχουν τὰ σωθικά σου

—

Ποιός εἶτανε ποὺ τἴριξε τὰ κάρβνα στὴν ποδιά σου
κι ἀνάψανε καὶ κάηκαν μέσα τὰ σωθικά σου;

*) Σ. τ. Ν.—Τὰ τραγουδια αὐτὰ μᾶς τἄδωσε ὁ φίλος κ. Ζήν. Λεφάκης. Τὸ πρῶτο εἶναι γραμένο ὅπως τραγουδιέται στὸ νησί.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΟΙ ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Πουλιέται στὰ γραφεῖα μας δρ. 2.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000!

ΛΑΧΕΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἕκαστον γραμμάτιον ἰσχῦον διὰ τὴν κλήρωσιν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ:

ΜΕΓ ΚΕΡΔΟΣ	**ἐκ δραχ.**	**100,000**
1 Κέρδος	» »	**25,000**
1 Κέρδος	» »	**10,000**
3 Κέρδη	» »	**5,000**
8 Κέρδη	» »	**1,000**
118 Κέρδη	» »	**100**
887 Κέρδη	» »	**50**
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		**225,000**

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων. **δραχ. μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν **ἐκ** τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.**

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Οἱ «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου» θὰ ξαναρχίσουν ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς. Σ' αὐτὸ τὸ φύλλο θὰ μπεῖ καὶ ἡ συνέχεια τῆς «Σαμοθράκης» ποὔμεινε ἔξω τούτη τὴ φορά.

— Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάντρεια λάβαμε τὸ καινούριο δράμα τοῦ φίλου Σκίπη «Ἡ νύχτα τῆς Πρωτομαγιᾶς» ποὺ πρωτοτυπώθηκε στὸ «Σεράπιο» κι ἀπὸ κεῖ τραβήχτηκε σὲ βιβλίο. Καὶ ἡ ἔκδοση αὐτὴ τοῦ «Σεράπιου» εἶναι καλλιτεχνικώτατη καὶ πουλιέται 5 δρ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Θ. Κουφ. Neuchatel. Στέλνουμε τὸ φύλλο. Ἡ συντρομὴ ὅμως τῆς χρονιᾶς εἶναι 10 φρ. κι ὄχι 5.—κ. Ἀν. Κατσ. στὸ Chibin el Kom.—Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε. Στὸ σημερνὸ φύλλο δημοσιεύεται ὁ κατάλογος μὲ τὰ βιβλία. Διάλεξε καὶ γράψε μας.—κ. Κ. Πολ. στὸ Manchester. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε.

ΣΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ,,

τὸ γραφεῖο, δρόμος Ζήνωνα 2, πουλιοῦνται **ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ** τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ τάκόλουθα βιβλία:

Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τόνειρο τοῦ Γιαννίρη» δρ. 1,—τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι» δρ. 1,—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικό μας ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση» δρ. 1,—τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης» δρ. 1, «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» δρ. 1, «Παλιοὶ σκοποὶ» δρ. 2,—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «Τὸ Ἀνεχτίμητο» δρ. 1 καὶ «Οἱ Πετροχάρηδες» (δράματα) δρ. 1,—τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούργια» δρ. 1 καὶ «Οἱ λοξοὶ στρατοκόποι» δρ. 2,—τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιὰ» δρ. 1,—τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» δρ. 1, «Ὁ Ἄσωτος» δρ. 1 καὶ «Οἱ Ἀλυσσίδες» δρ. 2 (δράματα),—τοῦ Χ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ «Ὁ Μέγ' Ἀλέξαντρος» δρ. 1,—τοῦ Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαΐκης γλώσσας» δρ.3 καὶ «Ἀπὸ τοὺς θρύλλους τῶν αἰώνων» δρ.1,—τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ«Τὰ Ὡραῖα» Α' Τραγούδια τῆς ἀκρογιαλιᾶς δρ. 2, Β' Τρελλὰ τραγούδια δρ. 2,—τῆς κ. ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ «Ὁ ἀθρώπινος μηχανισμός» χρυσοδεμένος δρ. 1 1)2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό,—τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα» δρ. 2,—τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνη καὶ Χλόη» (μετάφρ. Βουτιερίδη) δρ. 1,—τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μετάφρ. Περγιαλίτη) δρ. 1,—τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μετάφρ. Ζήσιμου Σίδερη) δρ. 1,—τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ «Πλουτολογία» δρ. 1,«Τὸ δασμολογικὸ ζήτημα στὴν Ἀγγλία» λεφτὰ 50,—τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ Σαλονιοῦ» δρ. 1,—τοῦ Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ «Τὸ κοινωνικό μας ζήτημα» λεφτὰ 50,—τοῦ ΠΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ «Ὁ Προσκυνητής» δρ. 1,—τοῦ ΣΚΙΠΗ «Ἡ Μεγάλη Αὔρα» δρ. 2,—τοῦ ΜΑΥΡΟΥΔΗ «Μικρὰ τραγούδια»,—τοῦ ΝΙΚΟΥ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ «Τὰ ἀγριολούλουδα» δρ. 1,—ΕΛΙΣΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΝΙΔΗ «Γλῶσσα καὶ Ζωὴ» δρ. 2,—ΒΑΡΛΕΝΤΗ «Δόξα καὶ Ζωὴ» δρ. 1 καὶ «Ἀητοὶ καὶ Λελέκια» δρ. 1,—ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ «Ἀλήθεια καὶ Ψέμμα» δρ. 1 καὶ «Μαρία Πενταγιώτισσα» (δράμα) δρ. 1,——ΚΩΣΤΑ Γ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ «Μοσκιὲς» δρ. 1,—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ «Μπουμπούκια» δρ. 1,—ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΚΑΡΕΣΚΟΥ «Βλάχικα τραγούδια» δρ. 2,—ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ 3 μπαλάντες γιὰ πιάνο 1 δραχμὴ ἡ μιά,—ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ «Τὰ τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» δρ. 2,—Ζ. ΦΥΤΙΛΗ «Δίχως ἀκρογιάλι» δρ. 1, «Χτισμένο στὸν ἄμμο» δρ. 1, καὶ «Νίτσα» δρ. 1,—Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ «Ξενηλασία ἢ Ἰσοτέλεια» τόμ. 2, δρ. 5.

Τὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμᾶ» στέλνει στοὺς συντρομητάδες τοῦ Ἐξωτερικοῦ ὅ,τι βιβλία τοῦ ζητήσουνε στὶς τιμὲς ποὺ τὰ πουλοῦνε τἄλλα βιβλιοπωλεῖα,δίχως παραπανιστὸ ἔξοδο, ἐξὸν τὰ ταχυδρομικά.

Τόμοι περασμένοι τοῦ «Νουμᾶ» (ἐξὸν ἀπὸ τὸν πρῶτο ποὺ δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπο) πουλιοῦνται δρ. 12 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 12 γιὰ τὸ Ἐξωτερικό.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια

Τροποποιηθείσης τῆς κλίμακος τῶν τόκων τῶν εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια νέων ἐντόκων καταθέσεων ἐν ὄψει ἢ ἐπὶ προθεσμίᾳ, δηλοποιεῖται, ὅτι ἀπὸ 15 Ἀπρίλιου 1909 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δέχεται παρά τε τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τοῖς Ὑποκαταστήμασιν αὐτῆς καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια ἀποδοτέας ἐν ὄψει ἢ ἐν ὡρισμένῃ προθεσμίᾳ ἐπὶ τόκῳ.

1 1)2 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὄψει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 10.000, πέραν δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ τόκου ὁριζομένου εἰς 1 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος μέχρι 50,000 δραχμῶν· πέραν δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς 1)2 τοῖς 0)0· Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτὸς λογαριασμὸν παραδιδομένου τῷ καταθέτῃ βιβλιαρίου λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν.

2 ταῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ ἓξ μῆνας τουλάχιστον.

2 1 2 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἓν ἔτος τουλάχιστον.

3 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ δύο ἔτη τουλάχιστον.

3 1 2 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ τέσσαρα ἔτη τουλάχιστον.

4 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος, διὰ τὰς καταθέσεις τῆς ἀποδοτέας μετὰ πέντε ἔτη τουλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέρα τῶν πέντε ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εἰς χρυσὸν

Δέχεται ἔτι ἐντόκους καταθέσεις εἰς χρυσὸν ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρα Ἀγγλίας, ἀποδοτέας ἐν ὡρισμένῃ προθεσμίᾳ ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τόκῳ;

1 1)2	τοῖς	0)0	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6	μηνῶν	τουλάχ.
2	»	»	»	»	»	»	1	ἔτους	»
2 1)2	»	»	»	»	»	»	2	ἐτῶν	»
3	»	»	»	»	»	»	4	»	»
4	»	»	»	»	»	»	5	»	»

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι ὁμολογιῶν πληρώνωνται παρὰ τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγίνετο ἡ κατάθεσις.

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΗΝ ΟΞΩΠΟΡΤΑ

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Καλλιτεχνικὴ ἔκδοση τοῦ «Σεράπιου» τῆς Ἀλεξάντρειας, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ συγγραφέα.

Πουλιέται στὰ γραφεῖα τοῦ «Σεράπιου» (Revue «Serapion». Alexandrie — Egypte) *φρ. 5. Γιὰ τοὺς συντρομητάδες τοῦ «Σεράπιου» καὶ τοῦ «Νουμᾶ» φρ. 3.*